

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตะเคียนทอง
อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

THE FIVE PRECEPTS PRACTICED BY TAKIENTHONG COMMUNITY'S HOUSEHOLD
LEADERS IN KHAO KHITCHAKOOT DISTRICT OF CHANTHABURI

วิทยานิพนธ์

ของ

พระชัยพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ธันวาคม 2555

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตะเคียนทอง

อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

THE FIVE PRECEPTS PRACTICED BY TAKIENTHONG COMMUNITY'S HOUSEHOLD
LEADERS IN KHAO KHITCHAKOOT DISTRICT OF CHANTHABURI

วิทยานิพนธ์

ของ

พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์)

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ธันวาคม 2555

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

เรื่อง

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตะเคียนทอง
อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

The Five Precepts Practiced by Takienthong Community's Household Leaders
in Khao Khitchakoot District of Chanthaburi

พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... ประธานสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์นันท์นที กมลศิริพิชัยพร)

 ..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

 ..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

 ..... กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อิ่มเอิบ)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

 ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อิ่มเอิบ)

วันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์). (2555). การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำคร้วเรือน
ในชุมชนตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(สังคมศาสตร์เพื่อพัฒนา). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ด. (รัฐศาสตร์) ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ กศ.ม. (ภูมิศาสตร์) กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำคร้วเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี 2) เปรียบเทียบ
การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำคร้วเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ
จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร
ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,455 คร้วเรือน กลุ่มตัวอย่าง
ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำคร้วเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี
ได้คัดเลือกจากผู้นำคร้วเรือนเป้าหมาย โดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตาราง
สำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน และ
ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม
การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำคร้วเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ
จังหวัดจันทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำคร้วเรือนในชุมชน
ตำบลตะเคียนทอง โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าบางครั้ง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อ พบว่า เว้นจากการดื่มน้ำเมามากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมา คือ เว้นจากการลักทรัพย์
($\bar{X} = 3.43$) เว้นจากการกล่าวเท็จ ($\bar{X} = 3.41$) เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม ($\bar{X} = 3.18$) และ
เว้นจากการฆ่าสัตว์ ($\bar{X} = 3.07$) ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำคร้วเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัย
ส่วนบุคคล พบว่า ผู้นำคร้วเรือนที่มี เพศ อายุ ต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ไม่แตกต่างกัน
ส่วนผู้นำคร้วเรือนที่มี สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Pra Chaipipat Chotigo (Santawong). (2012). **The Five Precepts Practiced by Takienthong Community's Household Leaders in Khao Khitchakoot District of Chanthaburi.**

Thesis M.A. (Social Sciences for Development). Chanthaburi Rambhai Barni Rajabhat University.

Thesis Advisors

Assistant Professor Dr. Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science) Chairman

Associate Professor Bunjob Wongpipatpong M.Ed. (Geography) Member

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the Five Precepts practiced by Takienthong Community's household leaders in Takienthong District of Chanthaburi and 2) to compare the dharma practice of the Five Precepts among the household leaders in Takienthong Community in Khao Khitchakoot District of Chanthaburi. The population used in this research was people from the 1,455 families of 9 villages in Takienthong Community. The sample group was the 306 selected household leaders from Takienthong Community in Chanthaburi. These household leaders were systematically chosen by the Krejcie and Morgan's Table. The research instruments were the questionnaires enquiring about the dharma practice of the Five Precepts among Takienthong Community's household leaders from Takienthong District in Chanthaburi. The statistics used to analyze in this research were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test and F-test

The findings were revealed as follows: 1) the overall results of the Five Precepts practiced by the household leaders in Takienthong Community were at the level of 3.40. When each aspect was analyzed, the results indicated the highest practiced morality rule of abstaining from intoxicants showing the level of 3.87, the practiced morality rule of abstaining from stealing showing the level of 3.43, the practiced morality rule of abstaining from false speech showing the level of 3.41, the practiced morality rule of abstaining from sexual misconduct showing the level of 3.18 and the practice morality rule of abstaining from killing showing the level of 3.07 respectively 2) the comparative study of the Five Precepts practiced by Takienthong Community's household leaders in Khao Khitchakoot District of Chanthaburi showed the following results. The household

leaders with different genders and ages did not differently show the dharma practice of the Five Precepts. The household leaders with different marital status, careers and incomes significantly showed the statistical difference at the .05 level.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สุณิสา อิ่มเอิบ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภูมิ ที่เมตตาช่วยแนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังปรากฏนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณประชาชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและให้คำแนะนำ ตลอดจนครอบครัวที่ให้ความอุปถัมภ์ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าอันเนื่องมาจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณบิดามารดา และครูอาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระชัยพิพัฒน์ (โชติโก) แสนทะวงษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมุติฐานการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับศีลห้า	6
ความหมายของศีลในทางพระพุทธศาสนา.....	6
ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนา.....	8
จุดมุ่งหมายของการรักษาศีล 5.....	9
องค์ประกอบที่เป็นข้อปฏิบัติของเบญจศีล	11
วิธีปฏิบัติและรักษาศีล 5	19
ผลลัพธ์ (อานิสงส์) ของการรักษาศีล	20
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม	21
ความหมายของการปฏิบัติธรรม	21
องค์ประกอบของการปฏิบัติธรรม	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	29
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	32
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	32
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	32
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	49
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	49
สรุปผลการวิจัย.....	49
อภิปรายผลการวิจัย.....	50
ข้อเสนอแนะ.....	51
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก.....	57
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	58
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	60
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	68
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	72

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2554	29
2 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกเป็นรายด้าน	33
3 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง โดยภาพรวม ($n = 306$)	35
4 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ของผู้นำครัวเรือน ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ ($n = 306$)	36
5 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ของผู้นำครัวเรือน ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ ($n = 306$)	37
6 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจ ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ ($n = 306$).....	38
7 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จของผู้นำครัวเรือน ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ ($n = 306$)	39
8 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้นำครัวเรือน ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ ($n = 306$)	40
9 ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรม ตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ.....	41
10 ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรม ตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามอายุ.....	42
11 ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรม ตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพ	43
12 เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 1 ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามสถานภาพ เป็นรายคู่....	44
13 เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 3 ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามสถานภาพ เป็นรายคู่....	44
14 ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรม ตามหลักศีลห้า โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอาชีพ.....	45

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกด้านอาชีพ โดยรวม เป็นรายคู่.....	46
16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรม ตามหลักศีลห้า โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้.....	47
17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามรายได้ โดยรวม เป็นรายคู่.....	48

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สถาบันศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไทยที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานั้น ได้รับการยกย่องและจัดว่าเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะประชากรในประเทศไทยทั้งหมด 64,073,033 คน ประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนามีถึง 60,513,167 คน (ฝ่ายข้อมูลสถิติและสารสนเทศกองแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2554 : 4) แนวทางการดำเนินชีวิตของประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่ได้นำเอาหลักการสอนทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้เข้ากับสังคมไทยและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในการครองเรือนและครองตน ซึ่งประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาเหล่านี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พุทธศาสนิกชน” ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสังคมแบบประชาธิปไตย ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อันไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมส่วนรวม องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทย มาโดยตลอด คือ วัดและพระสงฆ์

ฝ่ายข้อมูลสถิติและสารสนเทศกองแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554 : 2) กล่าวว่า มีวัดที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยรวมทั้งหมด 34,964 วัด มีจำนวนพระสงฆ์และสามเณรทั้งหมด 251,997 รูป ทำให้วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนไทยทุกภูมิภาค นอกจากนี้ยังกล่าวถึง ความเป็นอยู่อย่างสันติสุขและมีความมั่นคงของสังคมไทยอย่างแนบแน่น ทำให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวัดเป็นตัวกลางเชื่อมประสานให้กับพุทธศาสนิกชนในทุกภูมิภาคให้ยึดเหนี่ยว มีความมั่นคง อยู่ใน 3 สถาบันหลัก คือ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” จึงทำให้วัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติ ในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวให้ประชาชนมีความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุนี้วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและของสังคมไทยทุกระดับ จนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดจะมีบทบาทต่อชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมไทยในหลายด้าน วัดที่เคยเป็นที่หล่อหลอมประเพณีและพฤติกรรมของคนในสังคม และหล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยแทบทุกด้าน ที่ผ่านมาก็ต้องคลายความสำคัญลง เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศให้เทียบเท่าให้ทันกับอารยธรรมตะวันตกในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผองจิตต์ อธิคมนันท์ (2543 : 98)

กล่าวว่า ในช่วงห้าทศวรรษมานี้ (2504-2555) รัฐบาลได้เริ่มพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและฉบับต่อ ๆ มาเพิ่มคำว่าสังคมเข้าไปเรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลของการพัฒนาตามแผนที่ผ่านมาพบว่า ทำให้ประเทศไทยมีรายได้สูงขึ้น แต่มีความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสภาพทางสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ปัญหาสังคมรุนแรงขึ้น เช่น ความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคม ปัญหาอาชญากรรมที่กระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหาการลักขโมยและทุจริตต่อราษฎร์บังหลวง ปัญหาบริโภคนิยมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ผลกระทบจากการพัฒนาประเทศดังกล่าว ได้พอกพูนสะสมจนระเบิดกลายเป็นวิกฤติความขัดแย้งเรื้อรังทางสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น การโต้แย้งทะเลาะกันเป็นฝักเป็นฝ่าย การชุมนุมเพื่อกดดันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การรัฐประหาร การเผาบ้านเผาเมือง เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา ความขัดแย้งทางสังคมไทยในปัจจุบันตามมุมมองทางพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยธรรมะ ในด้านศีล เนื่องจากศีลในแง่สภาวะธรรมนั้น หมายถึงความเป็นปกติ ศีล ยังเป็นพื้นฐานทำให้คนอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างเป็นปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากศีลห้าเป็นหลักปฏิบัติที่ทำให้คนในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนเอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน โดยใช้ข้อปฏิบัติห้าประการที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) การเว้นจากการลักทรัพย์ 3) การเว้นจากการประพฤตินอกใจ 4) การเว้นจากการกล่าวเท็จ 5) การเว้นจากการดื่มสุรา

การส่งเสริมศีลในระดับชุมชนนั้น วัดในเขตเทศบาลตำบลตะเคียนทองได้กำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยมิตติศาสนา โดยสอดแทรกในทุกกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชน (อปต.) ประจำเทศบาลตำบลตะเคียนทอง ด้วยการนำศีลห้า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน บนพื้นฐานของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นโดยคนในท้องถิ่น การนำวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ในท้องถิ่นที่ดำรงอยู่แล้วมาขยาย เชิดชูให้คนในชุมชนกระทำความดีให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อพัฒนาคุณธรรม และเสริมสร้างความดี ให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ให้อยู่ในกรอบของศีลห้าและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ถาวรของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีสันติสุข และมั่นคงได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงสนใจต้องการศึกษาว่าการยึดหลักปฏิบัติตามศีลห้าว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายชาวของอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เพื่อผลวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่การชักจูงให้มีความสนใจ

ในพระพุทธศาสนา และได้นำไปประพุดิปฏิบัติในศาสนธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามสภาพสังคม ว่ามีหลักธรรมใดบ้างที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคนในชุมชนให้เกิดความมั่นคงในชีวิตทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดความสุขแบบยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การประพุดิปฏิบัติของประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ของการวิจัย

ทำให้ทราบถึงระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในเขตชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ย่อมเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงระดับปัญหาของชุมชน อันเป็นสัญญาณที่หน่วยงานรับผิดชอบ เช่น ทางอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้ผลวิจัยเป็นฐานในการกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,455 ครัวเรือน (สำนักงานทะเบียนประชากรอำเภอเขาคิชฌกูฏ. 2554 : 2)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จะสุ่มจากผู้นำครัวเรือนเป้าหมาย โดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) จะใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage Sampling) คือ ในขั้นแรกจะสุ่มแบบสัดส่วน จำแนกตามหมู่บ้าน หลังจากนั้นจะสุ่มแบบระบบ (Systematic Sampling) โดยพิจารณาตัวอย่างจากช่วงเท่ากัน แต่ละหมู่บ้าน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล
  - 1.1 เพศ
  - 1.2 อายุ
  - 1.3 สถานภาพสมรส
  - 1.4 อาชีพ
  - 1.5 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
  - 2.1 เว้นจากการฆ่าสัตว์
  - 2.2 เว้นจากการลักทรัพย์
  - 2.3 เว้นจากการประพฤติดินกาม
  - 2.4 เว้นจากการกล่าวเท็จ
  - 2.5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยตั้งแต่มุ่งหน้าและกลับหลังผู้คน คิดเป็นพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติของคนประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่

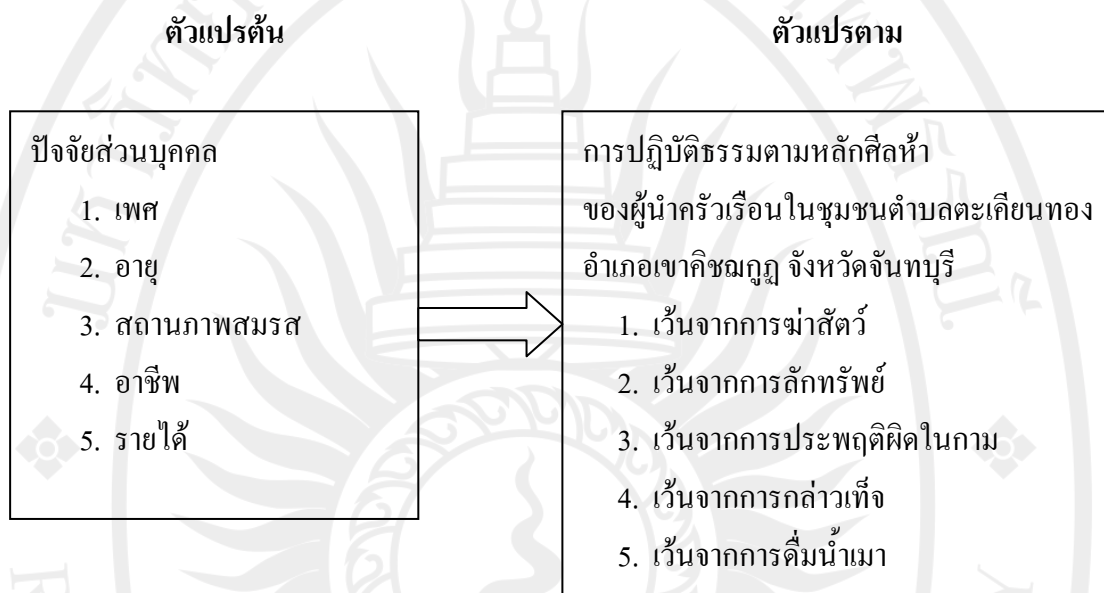
1. ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
3. กามสุมิจจาจารา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการประพฤติดินกามทั้งหลาย คำว่า กามในที่นี้ ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กันในทางประเวณี
4. มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการมุสาวาท กล่าวเท็จ มีพูดต่อเสียด พูดคำหยาบพูดเพื่อเจ้อ เช่น เรื่องที่จะกล่าวนั้นไม่เป็นจริง
5. สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

คนในชุมชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,455 หลังคาเรือน

ผู้นำครัวเรือน หมายถึง ผู้หารายได้เพื่อการดำรงชีพและปกป้องคุ้มครองครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาการปฏิบัติตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผู้นำครัวเรือนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
2. ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
3. ผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
4. ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
5. ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอบางขัน จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่สำคัญมาใช้ในการดำเนินงาน โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศีลห้า
  - 1.1 ความหมายของศีลในทางพระพุทธศาสนา
  - 1.2 ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนา
  - 1.3 จุดมุ่งหมายของการรักษาศีล 5
  - 1.4 องค์ประกอบที่เป็นข้อปฏิบัติของเบญจศีล
  - 1.5 วิธีปฏิบัติและรักษาศีล 5
  - 1.6 ผลลัพธ์ (อานิสงส์) ของการรักษาศีล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม
  - 2.1 ความหมายของการปฏิบัติธรรม
  - 2.2 องค์ประกอบของการปฏิบัติธรรม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับศีลห้า

ความหมายของศีลในทางพระพุทธศาสนา

ศีลในทางพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมมนุษย์ ในทุกด้านของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนไทยนั้นมีความผูกพัน ประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติ จนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ต่างมีเมตตา เอื้อเฟื้อ อนุเคราะห์ เสียสละ เป็นที่พึ่งตลอดมา ด้วยคุณของพุทธธรรมคำสอนแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนให้มีอิสระจากปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ทั้งทางกาย และทางใจ ทางกาย หมายถึง การไม่สร้างความวิบัติเสียหายแก่บุคคลอื่น ส่วนทางใจ คือ อิสระจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย อันตรอนชีวิตความเป็นอยู่ของตน เพื่อนำสันติภาพและสันติสุขมาสู่โลกมนุษย์ พระพุทธศาสนา จึงเป็นศาสนาของผู้รู้เท่าทันภาวะความเปลี่ยนแปลงของตน ของสังคม โดยใช้ศาสนธรรมคำสอน

ของพระพุทธองค์เป็นหลักยึดถือประพฤติปฏิบัติ ในส่วนของคำสั่งนั้น ได้แก่ ข้อปฏิบัติซึ่งบังคับไว้ เป็นข้อห้ามมิให้กระทำ เรียกว่า ศีล เป็นข้อยกเว้นที่วางไว้เป็นกฎระเบียบ ในส่วนของคำสอน ได้แก่ คำแนะนำ คำชี้แจง การศึกษาอบรมอันเป็นหลักที่ทรงวางไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า พระธรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ ที่จะพึงประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นความดีงามแห่งชีวิต ความเป็นอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ทั้งร่างกายและจิตใจ ได้ในสังคมโดยรวม ในเรื่องของศีล ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน พอกล่าวเป็นสังเขปได้ ดังนี้

กรมการศาสนา (2525 : 20) ได้กล่าวว่า ศีล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของภิกษุ เพื่อให้สำรวมในพระปาฏิโมกข์ ความถึงพร้อมด้วยอาจารย์ และสาธูป เห็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้จะมีประมาณน้อย สมาทานอยู่ในสิกขาทั้งหลาย ความสำรวมระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึง การสำรวมกาย วาจาและใจ ให้สงบเรียบร้อย

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538 : 274) ทรงให้ความหมายของศีล ไว้ว่า ศีล คือ เจตนาที่จะระวังรักษาความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยปราศจากโทษ

พุทธทาสภิกขุ (2539 : 56) ได้อธิบายว่า “ศีล” หมายถึง ความเป็นปกติ หรือปกติภาวะ ตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างตามที่ควรทำ อยู่ในภาวะปกติ คือไม่เดือดร้อน ไม่กระวนกระวาย ไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรก ไม่มีความเศร้าหมองให้เกิดขึ้น โดยเนื้อความศีล หมายถึง ระเบียบ ที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดภาวะปกติ เกิดขึ้นที่กาย วาจา ใจ

ไชยวัฒน์ กปิตลาภรณ์ (2542 : 52) ได้กล่าวว่า เจตนา คือ ความตั้งใจไม่ทำกรรมชั่ว มีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ความงดเว้นจากการทำกรรมชั่วนั้น ได้กัถิ สติเป็นต้นเหตุที่เกิดขึ้น อันเป็นเหตุให้ยับยั้งการทำความชั่วครั้งนั้น ๆ ได้กัถิ ชื่อว่า “ศีล” เรียกว่า “ศีล” โดยความหมายว่า การตั้งกาย และวาจาโดยชอบธรรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2542 : 767) ได้กล่าวว่า “ศีล” หมายถึง การไม่เจตนา ละเมิดระเบียบ ไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามองแต่อาการการกระทำ ศีลก็คือความไม่ละเมิด ไม่เบียดเบียน อีกอย่างหนึ่ง ศีลอยู่ที่ความสำรวมระวัง คอยปิดกั้นหลักเว้นไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น ถ้ามองให้ลึกที่สุดสภาพจิตของผู้ไม่คิดจะละเมิด ไม่คิดจะเบียดเบียนคนอื่น ด้วยกาย วาจา ใจ

ไสว มาลาทอง (2542 : 109) กล่าวว่า ศีล 5 หรือ เบญจศีล หมายถึง เจตนา หรือความตั้งใจ ประพฤติ งดเว้นจากความชั่วทางกาย วาจา ใจ เรียกโดยทั่วไปว่า “ศีล 5” เรียกตามบทบัญญัติว่า “สิกขาบท 5”

แก้ว ชิตตะขบ (2550 : 203) ได้กล่าวว่า คำว่า ศีล (สีล) แปลได้หลายนัย เช่น แปลว่า ปกติ ธรรมชาติ ความเคยชิน เชือกเข็น เกษมสุข ในที่นี้แปลว่า ปกติ การทำให้เป็นปกติ ธรรมชาติ

ความประพฤติที่ดี ความตั้งใจดี และความสำรวมระวัง ไม่ล่วงละเมิดบัญญัติอันชอบธรรม คือ การรักษา กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย ความประพฤติชอบทางกาย วาจา ใจ ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติ ระเบียบวินัยปกติ มารยาทดีปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกให้ดียิ่งขึ้น ข้อปฏิบัติในการควบคุมคนให้อยู่ในความไม่เบียดเบียนกัน หรือการควบคุมพฤติกรรมส่วนตัวของเรา

สรุปได้ว่า ศีล หมายถึง หลักประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงามให้เป็นที่ไปโดยปกติชน ส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม โดยปราศจากโทษภัยทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เข้าถึงจุดหมายที่ดีงามตามลำดับของชีวิต ทำให้สังคมโดยรวมมีความสงบเรียบร้อย และทำให้มนุษย์นั้นมีการสำรวมกาย และวาจาเรียบร้อย ทั้งในการพูด การคิด การทำ ในการแสดงออก อันเป็นการยกระดับจิตใจ เข้าถึงแก่นแท้ในหลักธรรม อันเป็นกุศลธรรมอันดีงามทั้งปวง อาจกล่าวสั้น ๆ ว่า ศีล คือ ข้อห้ามไม่ให้ทำความชั่วทุจริตของพระพุทธศาสนา นั่นเอง

ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนา

แก้ว จิตตะขบ (2550 : 205) กล่าวว่า ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของศีลไว้มีอยู่หลายชั้น หลายระดับ จัดแบ่งได้หลายประเภท เพื่อให้เหมาะกับวิถีชีวิตและสังคมปัจจุบัน แห่งบุคคล ศีลท่านจัดไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นศีลขั้นพื้นฐานของศีลทั้งปวง กล่าวคือ ศีลทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นศีลของอุบาสก อุบาสิกา พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนถึงศีลของพระภิกษุณี นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของศีล 5 สำหรับศีล 5 นี้กำหนดเป็นศีลสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไปที่ควรรักษามีชื่อเรียกว่า นิจศีล ศีลที่ควรรักษาเป็นนิจ ปกติศีล ศีลที่ควรรักษาให้เป็นปกติบ้าง เรียกว่า มนุสสธรรม หรือมนุษยธรรม คือ ธรรมของมนุษย์ หรือทำให้เป็นมนุษย์

2. ศีล 8 (อัฐศีล) หรือศีลอุโบสถ เป็นศีลที่มีพื้นฐานจากศีล 5 โดยเน้นการไม่เสพกาม การรู้จักรับประทานอาหารจำกัดเวลา การหัดลดละการหาความสุขจากสิ่งบันเทิง การงดใช้เครื่องนุ่งเครื่องนอนฟูกหูกหุรา เป็นการฝึกตนให้รู้จักใช้ชีวิตที่เป็นอิสระได้มากขึ้น สามารถอยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุภายนอกมากเกินไป ศีล 8 นี้ เป็นเครื่องเสริมโอกาสในการพัฒนาชีวิตทางด้านจิตใจ และปัญญา เป็นศีลสำหรับฝึกตนให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าคฤหัสถ์ปกติทั่วไป

3. ศีล 10 (ทศ ศีล) หรือสิกขาบท 10 ประการ เป็นศีลสำหรับสามเณรสมาทานรักษา คำว่า สามเณร แปลว่า เหล่ากอของสมณะ หมายถึง เด็กชายผู้ศึกษาอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อเตรียมเป็นพระภิกษุ

4. ศีล 227 หรือสิกขาบท 227 เรียกว่า ปาฏิโมกข์สังวรศีล คือ การสำรวมระวัง ในพระปาฏิโมกข์เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ปฏิบัติตามข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต พุทธบัญญัติที่เป็นข้อห้ามสำหรับพระภิกษุผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

5. คีล 311 หรือสิกขาบท 311 เป็นพุทธบัญญัติที่เป็นข้อห้ามสำหรับสตรี ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุณี ในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ในพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของศีลเอาไว้ 5 ประเภท คือ ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง กำหนดเป็นศีลสำหรับฆราวาส ศีล 8 หรือศีลอุโบสถเป็นศีลสำหรับฝึกตนให้รู้จักใช้ชีวิตพัฒนาจิตใจ และปัญญาให้ดียิ่งขึ้นไป ศีล 10 สำหรับสามเณรสมาทานรักษาเพื่อเตรียมเป็นภิกษุ ศีล 227 เรียกว่า ปาฏิโมกข์สังวรศีลเป็นพุทธบัญญัติเพื่อสำรวมในพระปาฏิโมกข์ สำหรับบวชผู้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา ศีล 311 เป็นพุทธบัญญัติ ในส่วนของสตรีที่บวชเป็นภิกษุณี

นอกจากนี้ศีลยังแบ่งตามจุดหมายของการรักษาได้ 2 ประเภทสำคัญ ได้แก่ โลกียศีล และโลกุตระศีล จุดมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติยกระดับชีวิตให้พัฒนาดีขึ้น และการอยู่อย่างมีความสุขในโลก เรียกว่า โลกียสุข (สุขในโลก) ศีลที่ผู้ปฏิบัติมุ่งถึงการปฏิบัติ เพื่อดับกิเลสอาสวะทั้งปวง ซึ่งเรียกว่า โลกุตระศีล ดังกล่าวนี้

จุดมุ่งหมายของการรักษาศีล 5

ไสว มาลาทอง (2542 : 117-120) กล่าวว่า เบญจศีลเป็นบทบัญญัติทางสังคมที่มนุษย์รุ่นก่อน ๆ ได้วางไว้ เป็นหลักข้อปฏิบัติสำหรับปกครองหมู่คณะ เพื่อให้หมู่คณะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนเอาัดเอาเปรียบกัน เบญจศีลเป็นเครื่องมือสำหรับวัดความเป็นมนุษย์ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ผู้นั้นมีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์หรือไม่ เป็นมนุษยธรรม คือ ธรรมที่เป็นเครื่องวัดความเป็นมนุษย์ เพราะศีลแต่ละข้อนั้นท่านวางไว้เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ในแต่ละทาง ดังนี้

1. เบญจศีลข้อที่ 1
  - 1.1 เพื่อให้มีเมตตาธรรม ไม่เบียดเบียนกัน
  - 1.2 เพื่อให้ชีวิตมีความปลอดภัย ไม่ต้องหวาดระแวงกันและกัน
  - 1.3 เพื่อให้ประกอบกิจการงาน และประพฤติธรรมได้โดยสะดวก
  - 1.4 เพื่อเป็นพื้นฐานให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ต่อไป
  - 1.5 เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
  - 1.6 เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต
2. เบญจศีลข้อที่ 2
  - 2.1 เพื่อให้ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
  - 2.2 เพื่อให้รักและเคารพเกียรติของตนเอง
  - 2.3 เพื่อให้เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น
  - 2.4 เพื่อให้เกิดความมั่นใจในทรัพย์สินของตนเองไม่ต้องวิตกกังวล
  - 2.5 เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

- 2.6 เพื่อกำจัดการกีดกันทั้งปัจจุบันและอนาคต
3. เบญจศีลข้อที่ 3
  - 3.1 เพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้
  - 3.2 เพื่อให้เคารพสิทธิความเป็นสามีภรรยาของกันและกัน
  - 3.3 เพื่อป้องกันการหย่าร้าง การแตกร้าง ภายในครอบครัว
  - 3.4 เพื่อสร้างความมั่นคงและความอบอุ่นภายในครอบครัว
  - 3.5 เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
  - 3.6 เพื่อกำจัดการกีดกันทั้งปัจจุบันและอนาคต
4. เบญจศีลข้อที่ 4
  - 4.1 เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจและไว้วางใจกันได้
  - 4.2 เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
  - 4.3 เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของกันและกันไว้
  - 4.4 เพื่อให้ใช้วาจาประสานประโยชน์ของกันและกัน ไม่ทำลายกันด้วยคำพูด
  - 4.5 เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข
  - 4.6 เพื่อกำจัดการกีดกันทั้งปัจจุบันและอนาคต
5. เบญจศีลข้อที่ 5
  - 5.1 เพื่อสนับสนุนการรักษาศีล 4 ข้อข้างต้นให้เกิดมีขึ้น
  - 5.2 เพื่อให้มีสติรอบคอบสามารถควบคุมใจตัวเองได้
  - 5.3 เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทะเลาะวิวาทและทำร้ายกัน
  - 5.4 เพื่อป้องกันสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตมิให้เสื่อม
  - 5.5 เพื่อป้องกันอาชญากรรม มิจฉาชีพและการกระทำทุจริตต่าง ๆ
  - 5.6 เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
  - 5.7 เพื่อกำจัดการกีดกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

แก้ว ชิตตะขบ (2550 : 210-212) ได้กล่าวไว้ว่า นักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนานั้น ได้ชี้จุดสำคัญที่คนเราต้องสร้างฐานไว้ให้มั่นคงเป็นพิเศษ 5 จุด ซึ่งเป็นการปิดช่องทางที่จะทำให้ตนเองเสียหาย 5 ทางด้วยกัน โดยวิธีที่ท่านว่านี่ก็คือ การรักษาศีล 5 คือ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ มีชีวิตหรือห้ามฆ่าสัตว์ เพื่อป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความโหดร้าย ไร้เมตตา ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการที่เป็นโจรขโมย หรือห้ามลักทรัพย์ เพื่อป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะอาชญากรรม จิตคิดลักขโมย ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดีในกาม หรือห้ามประพฤติดีทางเพศ เพื่อป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความเจ้าชู้ ลำส่อนทางเพศ

หรือมักมากในกาม ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการกล่าวคำเท็จ ห้ามพูดเท็จ เพื่อป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะคำพูดโกหกหลอกลวง ศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา เมรัย หรือห้ามดื่มน้ำเมา เพื่อป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความมึนเมา ประมาทขาดสติยั้งั้งใจในการทำชั่ว

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าเบญจศีลนี้มีความสำคัญยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์ ถ้าหากคนในสังคมตั้งมั่นอยู่ในเบญจศีลโดยทั่วถึงกันแล้ว สังคมก็มีความมั่นคงสงบสุขอย่างแน่นอน ผู้ใดมีเบญจศีลผู้นั้นย่อมเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ไม่ว่าจะทำอะไรติดต่อกับใคร จะขอความร่วมมือจากใครก็ย่อมได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ เบญจศีลจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้าง การพัฒนาครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนย่อยของสังคมให้มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตต่อไป

สรุปได้ว่า ศีล 5 เป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติดีของคน นับว่าเป็นกุศลธรรมสำคัญที่คนเราควรประพฤติ หากจะเปรียบศีล 5 กับส่วนประกอบของบ้านก็เปรียบได้กับส่วนของเสาบ้านนั่นเอง ศีล 5 นั้นจัดเป็นมนุษยธรรมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์ เพราะคนเรานั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม แต่ละคนต้องปฏิบัติตนอยู่ในหลักการที่ต้องช่วยตนเองและคนอื่นให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข คือ ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ว่าในเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเองอีกด้วย เบญจศีลจึงเป็นหลักการที่ประเสริฐ ที่จะทำให้นุคคล สังคมอยู่อย่างมีความสุข

องค์ประกอบที่เป็นข้อปฏิบัติของเบญจศีล

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538 : 5) กล่าวว่า ศีล 5 แปลว่า ลิกขาบท ที่ผู้ประพฤติปฏิบัติ ศึกษา และงดเว้น องค์แห่งศีลแต่ละข้อนั้น จัดเป็นลิกขาบท 5 ประการรวมเรียกว่า เบญจศีล ซึ่งแผลงมาจาก คำว่า “ปญจ สีลานิ” ในคัมภีร์พระไตรปิฎกส่วนมากเรียกว่า ลิกขาบท 5 คือ องค์แห่งศีลอย่างหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นข้อห้ามเพื่อการฝึกตนและฝึกฝนอบรมของพุทธศาสนิกชนฝ่ายคฤหัสถ์ สำหรับการจัดระเบียบชีวิตและสังคมของมนุษย์ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งดีงามแก่ชีวิต สังคม การดำเนินชีวิตให้อยู่ได้ ศีล 5 จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง มี 5 ลิกขาบท ประกอบด้วย

1. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี คือ เว้นจากการลักทรัพย์
3. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 3 กามสุมิจฉาจารา เวรมณี คือ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม
4. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี คือ เว้นจากการกล่าวเท็จ
5. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 5 สุราเมรัยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี คือ เว้นจากการดื่มน้ำเมา

1. ศิล 5 สิกขาบทที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี

ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลง เว้นจากฆ่าสัตว์ ทุกชนิด คำว่าสัตว์ในที่นี้หมายถึงมนุษย์ และสัตว์เดรัจฉานที่มีชีวิตอยู่ แม้ที่สุดซึ่งยังอยู่ในครรภ์ ทุกประเภทไม่มีกำหนด สิกขาบทนี้บัญญัติขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มนุษย์เบียดเบียนกัน และไม่ให้เบียดเบียนสัตว์อื่นอีกด้วย พึงหวังจะให้ปลูกเมตตาจิตในสัตว์ทุกจำพวก การตั้งใจที่จะไม่ทำร้าย ต่อผู้อื่นเป็นประจำ เมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องย่อมเกิดเป็นปกติความคิดที่จะฆ่าหรือทำร้ายกัน ก็ย่อมไม่เกิดขึ้น เป็นการอบรมให้เกิดเมตตาจิตคิดสังสารเห็นใจในสัตว์อื่น ๆ มนุษย์ผู้มีความปรารถนาดี ต่อกันเสมอ โดยตระหนักถึงความสำคัญขงทุกชีวิตที่อยู่ร่วมกันในโลก ทุกชีวิต ย่อมต้องการ ความสุขด้วยกัน ไม่มุ่งทำร้ายกัน ชีวิตร่างกายทุกชีวิตก็ย่อมดำเนินไปข้างหน้าอย่างปกติ สันติสุข ก็เกิดขึ้นในสังคม ตรงกันข้ามหากคนส่วนใหญ่ขาดศีลข้อนี้ ย่อมอยู่กันอย่างหวาดระแวง หวาดความสุขไม่ได้ ดังนั้นศีล 5 ดังกล่าวมานี้ จึงเป็นหลักสำหรับการควบคุมพฤติกรรมทางกาย ไม่ให้กระทำความผิด ทำอันตรายแก่ร่างกายและชีวิต ให้เกิดเมตตาจิตคิดช่วยเหลือกันเกิดขึ้น ในทางด้าน จิตใจ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538 : 7) ทรงแสดงว่า เมื่อเพ่งถึง ความเมตตาจิตเป็นใหญ่ ปาณาติปาตาเวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ มีขอบเขต ของสิกขาบททั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผู้รักษาดองเว้นเพื่อให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ คือ การฆ่า การทำให้ตาย ด้วยตนเอง การทำให้บาดเจ็บสาหัส เช่น ตาบอด แขนหัก การทรมานด้วยการใช้แรงงานเกินกำลัง การกักขัง การนำสัตว์ไปด้วยวิธีทรมาน การผลาญสัตว์ เช่น ยุงให้สู้กัน เพื่อความสนุกสนาน ส่วนโทษหนักเบาขึ้นอยู่กับสัตว์ที่ถูกฆ่า และความพยายามของผู้ฆ่า เรียกว่า ประโยค คือ ความเพียร พยายามในการทำปาณาติบาต ซึ่งเป็นองค์แห่งการตัดสินว่ามีโทษน้อย หรือมาก การฆ่านั้นไม่ว่า ฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ถือว่าเป็นบาปเหมือนกัน ซึ่งกำหนดได้จากหลัก 3 ประการ คือ

1.1 กำหนดโดยวัตถุมี 3 อย่าง คือ

1.1.1 ฆ่ามนุษย์ หรือสัตว์ที่ไม่มีความผิด ไม่ได้ประทุษร้ายตนและผู้อื่น มีโทษมาก

1.1.2 ฆ่ามนุษย์ หรือสัตว์ที่มีอุปการคุณแก่ตน เช่น มารดา-บิดา วัว กระบือ

ที่ช่วยทำไร่ ไถนา มีโทษมาก

1.1.3 ฆ่ามนุษย์ หรือสัตว์ที่มีคุณงามความดี เช่น ผู้ถือศีล ผู้มีคุณต่อสังคม ยังมี

คุณมากมีความดีมาก ยังมีโทษมาก

1.2 กำหนดโดยเจตนามี 3 อย่าง คือ

1.2.1 ตั้งใจฆ่าโดยหาเหตุผลไม่ได้ เช่น เขาไม่มีโทษถึงตาย ไม่ได้เตรียมจะทำร้ายตน

ถือว่ามิโทษมาก

1.2.2 ฆ่าโดยกิเลสมีกำลังกล้า เช่น ด้วยความโลภจึงรับจ้างฆ่าเขา มีความโลภมาก
ยังมีโทษมาก

1.2.3 ฆ่าด้วยความพยายามอันร้ายกาจ ผลาญให้เขาพิณาศ พยายามมาก มีโทษมาก

1.2.4 กำหนดโดยประโยชน์ หมายถึง ความพยายาม หาวิธีการฆ่า ถ้าใช้
ความพยายามมาก มีโทษมาก กล่าวคือ ยิ่งทรมาณมากมีโทษบาปมาก เช่น การทุบตีให้บอบช้ำ
ต้องทนทุกข์ทรมาณจนตาย มีโทษมาก เพราะผู้ถูกฆ่าได้เสวยทุกข์เวทนามาก

ปิ่น มุฑุกันต์ (2514 : 421-422) กล่าวว่า ผู้รักษาศิลขื่อนั้นนอกจากระวังไม่ให้ศีลขาด
เพราะปาณาติบาตแล้ว ระวังจากการกระทำที่เป็นฉาษาของปาณาติบาตได้ ก็ทำให้ศีลของตนบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น
ถ้าเว้นไม่ได้ศีลของเขาก็ต่างพร้อย เหมือนผ้าที่ไม่ขาดแต่สกปรก เรียกว่า ฉาษาปาณาติบาต คือ

1.1 การทำร้ายร่างกาย คือ การทำให้ร่างกายของเขาเจ็บปวดพิกลพิการ

1.2 การทรกรรม คือ การทำความลำบากแก่สัตว์เกินเหตุ เช่น การใช้งานหนักเกินกำลัง

1.3 กักขังในที่แคบ ไม่สามารถเปลี่ยนอิริยาบถได้

1.4 นำสัตว์ไปโดยวิธีทรมาณ เช่น ลากไป

1.5 ผจญสัตว์ เช่น เล่นชนไก่ กัดปลา

“การงดเว้นจากการกระทำสิ่งเหล่านี้เป็นบริวารของการรักษาศิลข้อที่ 1”

แก้ว ชิตตะขบ (2550 : 208) กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย บุคคลผู้ที่จะล่วงละเมิด
ผิดศีลข้อที่ 1 หรือเรียกว่าศีลขานั้นประกอบไปด้วยองค์ 5 ประการ คือ

1.1 ปาโณ สัตว์มีชีวิต

1.2 ปาณสญญิตา รู้ว่าสัตว์มีชีวิต

1.3 วรทจิตตุต มิจิตคิดจะฆ่า

1.4 อุปกุกโม ทำความพยายามฆ่า

1.5 เตน มรณ สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

เมื่อบุคคลมีความพยายามในการฆ่าสัตว์มีชีวิตที่พร้อมด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 ดังกล่าว
ศีลจึงขาด ถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ แม้องค์ใดองค์หนึ่ง เช่น ไม่มีจิตคิดจะฆ่าเช่นนี้ ศีลไม่ขาด
แต่เป็นเพียงต่างพร้อยเท่านั้น

2. ศีล 5 สิกขาบทที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี

พระมหาธเนศร์ รามางกูร (2547 : 38-39) ได้กล่าวถึง อทินนาทานา เวรมณี แปลว่า
เจตนางดเว้นจากการถือสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยในทางปฏิบัติ หมายถึง
ความประพฤติกกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของคน โดยไม่ไปเบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น
ด้วยการลักขโมย เป็นต้น ศีลขื่อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อป้องกันความประพฤติ หรือพฤติกรรมดังกล่าว

มีเจตนาทำให้เลียงชีพในทางที่ชอบ ที่เรียกว่า มีสัมมาอาชีวะ เว้นการเบียดเบียนกันและกัน ผู้รักษาศีลจะต้องเว้น ไม่กระทำ เพื่อรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ได้ชื่อว่าประพฤติเป็นธรรม ไม่เป็นบาป ข้อนี้หมายถึง การเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ คือ ถือเอาด้วยอาการเป็นโจร สิ่งที่ไม่ให้กำหนดไว้ดังนี้

2.1 สิ่งของที่มีเจ้าของทั้งที่เป็น วิญญูณกทรัพย์ และอวิญญูณทรัพย์ อันเจ้าของไม่ได้ให้เป็นสิทธิ์ขาด

2.2 สิ่งของที่ไม่ใช่ของใคร แต่สิ่งของมีผู้รักษาหวงแหน ได้แก่ สิ่งของที่เขาอุทิศบูชา ปุชนียวัตถุ ในศาสนานั้น ๆ

2.3 สิ่งของที่เป็นของในหม้ออันไม่พึงแบ่งกันได้ ได้แก่ ของสงฆ์ และของมหาชน ในสโมสรสถานนั้น ๆ

เมื่อแบ่งถึงความประพฤติชอบธรรมในทรัพย์สมบัติของผู้อื่นเป็นสำคัญ ก็พึงทราบในสิกขาบทนี้มีข้อห้าม 3 ประการ คือ โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร การเลียงชีพ อนุโลมโจรกรรม กิริยาเป็นฉาษาโจรกรรม การกระทำในข้อที่ 1 สิทธขาด ส่วนในข้อที่ 2 และข้อที่ 3 พึงพิจารณาได้โดยเจตนา ถ้ามุ่งทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของคนอื่น สิ้นยอมขาด ถ้าไม่เจตนา สิ้นค้างพร้อย

โจรกรรม หมายถึง การถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ ด้วยการกระทำอย่างโจรทุกอย่าง จัดเป็นโจรกรรม ในทางพระพุทธศาสนาได้รวบรวมไว้ดังนี้

2.1 ลัก ได้แก่ กิริยาการขโมยของคนอื่นที่เจ้าของไม่เห็น มีชื่อเรียกต่างกัน

2.2 ขโมย ในเวลาที่เจ้าของทรัพย์ว่างทรัพย์ไว้ หยิบทรัพย์ไปไม่ให้เขารู้

2.3 ย่องเบา เวลาส่งคนแอบเข้าไปในบ้าน แล้วหยิบฉวยเอาสิ่งของของเขา

2.4 ตัดช่วง งัด หรือเจาะประตูหน้าต่างที่ปิดอยู่ แล้วเข้าไปหยิบเอาของเขาไป

2.5 ฉก ได้แก่ กิริยาแห่งการขโมยทรัพย์ของคนอื่นที่เจ้าของไม่ให้ เขามองไม่เห็น มีชื่อเรียกต่างกัน ดังนี้

2.5.1 วิ่งราว คนถือของมากำลังผลอ เข้าแย่งแล้ววิ่งหนีไป

2.5.2 ตีชิง ตีเจ้าของทรัพย์ให้เจ็บตัวแล้วถือเอาของไป

2.5.3 กรร โชก กิริยาแห่งการแสดงอำนาจ หรือใช้อำนาจข่มขู่ เป็นต้น เรียกว่า ขู่ หรือ จี้

2.5.4 ปล้น ได้แก่ รวมพวกกันหลายคน มีศาสตราวุธ เก็บเอาของผู้อื่นด้วยอำนาจ

2.5.5 ตู๋ ได้แก่ อ้างกรรมสิทธิ์ขึ้นยันเอาของคนอื่นมาเป็นของตน

2.5.6 หนี้อ ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาทรัพย์ของคนอื่น เช่น รับของแล้ว โกงเอาเสีย

อ้างว่าเป็นของตน

- 2.5.7 หลอก ได้แก่ กิริยาที่พูดปิดเพื่อถือเอาของผู้อื่น
- 2.5.8 ลวง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาของของผู้อื่นด้วยแสดงของอย่างใดอย่างหนึ่งให้เข้าใจผิด เช่น ใช้เครื่องชั่ง เครื่องตวงโก่ง
- 2.5.9 ปลอม ได้แก่ กิริยาที่ทำของเทียมแบบให้คนอื่นเห็นว่าเป็นจริง แล้วเปลี่ยนไป
- 2.5.10 ครอบงำ ได้แก่ กิริยาที่ยืมของคนอื่นไปใช้แล้วเอามาเป็นของตน เช่น ยืมของแล้วไม่ส่งคืน กู้เงินแล้วเบี้ยว ไม่ส่งดอก ส่งค้ำทุนเดิม
- 2.5.11 เบียดบัง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาเศษ เช่น ท่านใช้ให้ไปเก็บเงินค่าเช่าบ้านได้มาแต่ให้เจ้าของน้อย
- 2.5.12 ลักลอบ ได้แก่ กิริยาที่ลักลอบเอาของที่ต้องห้ามหลบหนี
- 2.5.13 สับเปลี่ยน ได้แก่ กิริยาที่เอาสิ่งของของตนที่ไม่ดีเข้าไปแทน แล้วเอาของที่ดีของผู้อื่น
- 2.5.14 ยักยอก ได้แก่ กิริยาที่ยักยอกทรัพย์สินของของตนที่จะถูกยึดเอาไว้เสียที่อื่นเพื่อหวังสิ่งของมาเป็นของตน

โจรกรรมมีลักษณะต่างประเภท ดังกล่าวมานี้ บุคคลทำเอง ใช้ให้ผู้อื่นทำ ไปร่วมกับเขาเหล่านี้ ชื่อว่าประพฤติดิจิตรโจรกรรมทั้งสิ้น แม้ทรัพย์สินจะเป็นของตนก็มีโอกาสเป็นโจรกรรมได้ เช่น ในข้อที่ 2.5.11 เมื่อถึงเวลาเสียภาษีแต่กลับหลบเลี่ยง ไม่ไปเสียภาษีตามกำหนด ซึ่งทรัพย์สินที่เสียภาษีไปนั้นได้มาโดยโจรกรรม เมื่อก้าวโดยรวมจัดเป็นกรรม มีโทษหนักเป็นชั้นต่างกัน 3 ชั้น ได้แก่ วัตถุ เจตนา ประโยค คือ

- 2.1 โดยวัตถุ หมายถึง ถ้าของที่ทำการโจรกรรมนั้นมีค่ามาก สร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของทรัพย์สินมาก ก็มีโทษมาก
- 2.2 โดยเจตนา หมายถึง ถ้าถือเอาด้วยความโลภมีเจตนากล้าก็มีโทษมาก
- 2.3 โดยประโยค หมายถึง ถ้าถือเอาโดยการฆ่าทำร้ายเจ้าของทรัพย์สิน หรือทำประทุษร้ายเลหสถาน และพิสดขของเขาที่มีโทษมาก

ผู้ที่รักษาศีลข้อนี้ นอกจากจะระวังไม่ให้ศีลขาดเพราะทำโจรกรรมแล้ว ก็พึงงดเว้นจากการดำเนินชีวิต หรือการเลี้ยงชีพแบบอนุโลม โจรกรรมจะทำให้ศีลของตนได้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น เว้นไม่ได้ก็ทำให้ศีลต่างพร้อย ดังนี้

การเลี้ยงชีพแบบอนุโลมโจรกรรม คือ การแสวงหาทรัพย์สินโดยทุจริต ในทางที่ไม่บริสุทธิ์ นับเข้าในอาการเป็นโจร จัดเป็น 2 ลักษณะ คือ อนุโลมโจรกรรม และกิริยาเป็นฉวยโจรกรรม ดังนี้ อนุโลมโจรกรรม นับเข้าในอาการเป็นโจรมี 3 ประเภท คือ

2.1 สมโจร ได้แก่ การกระทำอุดหนุนการโจรกรรม เช่น การรับซื้อของโจร ข้อนี้ เป็นเหตุปัจจัยแห่งโจรกรรม

2.2 ปอกลอก ได้แก่ การคบคนด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ หวังทรัพย์สินของเขาฝ่ายเดียว เมื่อเขาล่มสลายแล้วไม่ช่วยเหลือแต่กลับทิ้ง ข้อนี้เป็นปัจจัยให้คนตกยาก

2.3 รับสินบน ได้แก่ การถือเอาทรัพย์สินเงินทองที่เขาให้ เพื่อเอาไปช่วยทำธุระ ในทางที่ไม่ชอบธรรม เช่น ข้าราชการรับสินบนจากประชาชน ข้อนี้เป็นปัจจัยให้บุคคลประพฤติผิด ทางธรรม

กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม นับเข้าในกิริยาเป็นโจรมี 2 ประเภท คือ

2.1 ผลาญ ได้แก่ กิริยาที่ทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินเงินทองของคนอื่น เช่น เผาบ้าน กีดกัน ก่อความโดยไม่ให้คนอื่นได้ทำงานเลี้ยงชีพ เป็นต้น

2.2 หยิบฉวย ได้แก่ การถือเอาทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นด้วยความมั่งง่าย หรือถือเอา โดยวิสาสะ เพราะการคุ้นเคย โดยไม่บอกเจ้าของ คิดเอาเองว่าเจ้าของไม่ว่าอะไร

หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยในความขาดแห่งศีลข้อที่ 2 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ

2.1 ปรปรึคคหิต์ ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน

2.2 ปรปรึคคหิตศณฺณิตา รู้ว่ามีเจ้าของหวงแหน

2.3 เถยฺยจิตฺตํ มีจิตคิดจะลัก

2.4 อุปกุกโม พยายามเพื่อจะลักให้ได้

2.5 เตน ทรัพย์สินได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

3. ศีล 5 สิกขาบทที่ 3 กามสุมิจฉาจารา เวมณี

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538 : 25) ทรงอธิบายไว้ว่า สิกขาบทนี้บัญญัติขึ้นด้วยหวังป้องกันการแตกร้างในหมู่มนุษย์ ทำให้เขาไว้วางใจกัน ชายกับหญิง แม้ไม่ได้เป็นญาติกัน ก็ยังมีความรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยอำนาจความปฏิบัติในทางกาม เมื่อชายอื่นทำชั่วด้วยภรรยาของท่าน สามีกับภรรยาก็ย่อมจะแตกแยกกันเป็นธรรมดา สามียังจะผูกใจเจ็บ กับชายผู้เกิดเป็นศัตรูขึ้น ถ้าความซื่อตรงในข้อนี้ไม่พึงมีในหมู่มนุษย์ ที่สุดสามีกับภรรยาจะไม่กล้า ไว้วางใจในกันและกัน

พระมหาธเนศร์ รามางกูร (2547 : 38-39) กล่าวว่า มิฉาจารา เวมณี แปลว่า เจตนา งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ในทางปฏิบัติ หมายถึง ความประพฤติการดำเนินชีวิตของตน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ในบุคคลผู้ที่เป็นที่รักของผู้อื่น รวมถึงไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตน สามารถควบคุมอารมณ์ในเรื่องเพศได้

มีขอบเขตหรือข้อห้ามของสิกขาบทนี้ ทั้งหญิงชายย่อมประพฤตินอกในกามด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ในอรรถกถา “อภฺรฺรสาลินี” ได้แบ่งประเภทของชาย และหญิง ดังนี้

3.1 หญิงต้องห้ามสำหรับชายมี 3 จำพวก คือ หญิงมีสามีโดยที่สุด แม้แต่ภรรยาเช่าชั่วคราว ก็ถือว่ามีเจ้าของ หญิงมีผู้พิทักษ์รักษา เช่น บิดามารดาหรือญาติเป็นต้นรักษา หญิงที่จารีตห้าม เช่น แม่ ย่า ยาย ทวด ลูก หลาน เหลน ภิกษุณี ฯลฯ “หญิงทั้ง 3 ประเภทนี้ เมื่อชายประพฤติล่วงเกิน จะโดยเขยยินยอมหรือไม่ยินยอมก็ตามศีลย่อมขาด”

3.2 ชายต้องห้ามสำหรับหญิงมี 2 จำพวก คือ ชายอื่นทุกคนนอกจากสามีของตน สำหรับหญิงที่มีสามี ชายที่จารีตห้าม เช่น ภิกษุ สามเณรและนักบวชต่างศาสนา สำหรับหญิงทุกประเภท “ชาย 2 ประเภทนี้เป็นวัตถุแห่งกามสมุจฉาจารของหญิง คือผิดศีล เว้นไว้แต่ถูกข่มขืนไม่เต็มใจ ส่วนการเคล้าคลึงหรือพุดเกี่ยว แม้ศีลไม่ขาด ย่อมทำให้ศีลค้างพริ้วได้”

หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย ศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ กามสมุจฉาจาร มีองค์ 4 คือ

- 1) อคมนียวัตถุ หญิง (ชาย) ต้องห้าม
- 2) ตสุมี เสวนจิตต จิตคิดจะเสพ
- 3) เสวนปโยโค ประกอบการเสพ
- 4) มกุเคน มกุคปปฏิปัตติ มรรคจรดกัน

4. ศีล 5 สิกขาบทที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี

มุสาวาทา เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการพุดเท็จในทางปฏิบัติ หมายถึง ความประพฤติ การดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง เป็นสาเหตุตัดรอนทำลายประโยชน์ของผู้อื่น แต่มีความซื่อสัตย์ มีสัจจะ รักษาสัจจะ พุดแต่คำจริง คำมีประโยชน์คำสมานสามัคคี เป็นต้น เท่านั้น

ปิ่น มุฑกัณฑ์ (2514 : 425-426) กล่าวว่า เพื่อสะดวกในการปฏิบัติ สามารถจำแนกกิจการ ที่เป็นมุสาวาทไว้ 7 วิธี ดังต่อไปนี้

- 4.1 ปด คือ โกหกซัด ๆ เช่น ไม่รู้ว่ารู้ ไม่เห็นว่าเห็น
- 4.2 ทนสาบาน คือ แสดงตัวฝืนความจริง เช่น ทำผิดหลายคนแต่ผู้ทำผิดไม่ชอบรับผิด
- 4.3 ทำเล่ห์กระเท่ห์ คือ โกหกด้วยการแสร้งทำกริยาอาการให้คนอื่นตีความผิดไปเอง เช่น ทำที่เป็นคนพิการให้ไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร
- 4.4 มารยา คือ แสดงท่วงทีลวงคนอื่นให้เข้าใจผิด เช่น เจ็บน้อยแต่ครวญครางมาก
- 4.5 ทำเลส คือ แสดงนัยให้คนอื่นเข้าใจผิด เช่น พุดเล่นสำนวนวกไปวนมา
- 4.6 เสริมความ คือ เรื่องมีมูลน้อยแต่พุดให้เห็นเป็นมาก

4.7 อ้ำความ คือ เรื่องมากแต่พูดให้เห็นเป็นน้อย ปิดความบกพร่องของตน

นอกจากงดเว้นจากมุสาวาท 7 อย่างนั้นแล้ว ผู้รักษาศีลข้อนี้ควรเว้นจากการแสดงอันมีลักษณะประหนึ่งมุสาวาท ซึ่งเรียกว่า ฉายามุสาวาท ซึ่งจะทําให้ศีลของตนมัวหมอง คืออนุโลมมุสา ได้แก่ การที่อาจทําให้ผู้ฟังหรือเห็นเข้าใจผิดจากความจริง เช่น การคุยโวโอ้อวดเกินควร ปฏิสวระ ได้แก่ การรับคำคนอื่นแล้วภายหลังไม่ทํา และไม่ยอากินคำให้เป็นกิจจะลักษณะ แม้จะมีเหตุจําเป็นก็ไม่พ้นทําให้ เป็นคนโกหกเขา มีการแสดงออกบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง แต่ไม่ผิดศีล เพราะผู้แสดงออกไม่มีเจตนากล่าวเท็จ คือ

4.1 ยถาสัญญา พูดไปตามที่ตนจําได้อย่างนั้น เข้าใจอย่างนั้น

4.2 โวหาร พูดไปตามแบบฟอร์มของการพูดในสังคม เช่น ลงท้ายจดหมายว่า “ขอแสดงความนับถืออย่างสูง” ทั้ง ๆ ที่ตนมิได้นับถือเขาเลย

4.3 นิยาย เล่านิทานซึ่งผูกขึ้นเพื่อฟังกันเพลิน ๆ

4.4 พลั้ง พูดปลั้งไป

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538 : 30) ทรงอธิบายไว้ว่า ลิกขาบทข้อนี้ ทรงบัญญัติขึ้นด้วยหวังห้ามความดัดประ โยชน์ทางวาจา คนทั้งหมดย่อมชอบนับถือความจริงกันทุกคน ใต้ถามข้อความอะไรกับใคร ฟังใครบอกเล่าอะไรก็เพื่อต้องการความจริง จะให้ใครเชื่อถ้อยคำของตนก็ต้องอ้างความจริง ขึ้นตั้งปฏิญญา เมื่อความประสงค์ของตนเป็นเช่นนี้ ผู้ใดฝืนความรู้สึกของตนพูดมุสาแก่คนอื่น ข้อนี้เป็นการตัดประ โยชน์ ท่านจัดว่าเป็นบาป

พระมหาธเนศร์ รามางกูร (2547 : 43) กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย ศีลข้อนี้ จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ คือ มุสาวาท มีองค์ 4 คือ

4.1 อตถุ วตถุ เรื่องไม่จริง

4.2 วิสวาทนจิตต์ จิตคิดจะพูดให้ผิด

4.3 ตชฺโช วายาโม พยายามพูดออกไป

4.4 ประสุตตทตถวิชานนํ คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

“เมื่อการพูดหรือการทําเท็จครบองค์ 4 นี้ ศีลจึงจะขาด”

5. ศีล 5 ลิกขาบทที่ 5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณิ

สุรา เมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณิ แปลว่า เจตนางดเว้นจากของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

พระมหาธเนศร์ รามางกูร (2547 : 44) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติ หมายถึง ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม สุบ นิด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ ยาเสพติดทุกประเภทอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง มัวเมา เสียดสีสัมปชัญญะ

ทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน แต่มีสติระงับตัวมิให้ติดสิ่งเสพติดเหล่านั้น ทั้งสามารถควบคุมใจ
 คุมอารมณ์มิให้เป็นทาสของสิ่งเหล่านั้นด้วย มีข้อห้าม หรือขอบเขต ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
 โดยตรง คือ น้ำเมา ได้แก่ สุรา น้ำเมาที่กลั่นที่เรียกกันว่า เหล้า เมรัย น้ำเมาที่ยังไม่ได้กลั่น ได้แก่
 เบียร์ สาโท น้ำตาลเมา กระแช่ ฯลฯ โดยอ้อม หมายถึง ยาเสพติดให้โทษทุกชนิด เช่น ฝิ่น กัญชา
 ไอระเหย เป็นต้น อันห้ามไว้ในศีลข้อนี้ กิริยาที่ทำไม่เฉพาะการดื่มอย่างเดียว แต่หมายถึง การสูบ
 และฉีดด้วย

หลักเกณฑ์การวินิจฉัย ศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ คือ สุราเมรัยมัชฌ
 ปมาทัญฐานา มีองค์ 4 คือ

- 5.1 มทนีย น้ำเมา
- 5.2 ปาคุกมมยตัจจตุ จิตคิดจะดื่มน้ำเมา
- 5.3 ตชฺโซ วายาโม พยายามดื่มน้ำเมา
- 5.4 ปิตปฺปเสวานํ น้ำเมานั้นล่องล่ำคองลงไป

วิธีปฏิบัติและรักษาศีล 5

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2530 : 56) กล่าวว่า การรักษาศีล
 ปฏิบัติตามศีล 5 หมายถึง การมีเจตนางดเว้นจากการทำชั่ว 5 ประการ ศีลจะเกิดขึ้นก็เพราะมีวิริติ คือ
 เจตนาที่จะงดเว้นจากโทษนั้น ๆ เวนั้น ๆ มี 3 ประการ คือ

1. สมาทานวิริติ หมายความว่า ความละเว้นด้วยถือ คือ สมาทานหรือรับเอาด้วยตนเองก็ได้
 ด้วยการรับจากผู้อื่นก็ได้ หมายความว่า ตั้งใจไว้ก่อนว่าจะรักษาศีลเมื่อไปประสบกับเหตุการณ์
 ที่จะทำให้ศีลขาดก็ไม่ทำ เพราะถือว่าสมาทานศีลไว้แล้วจะกลัวศีลขาด การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า
 “สมาทาน” ในปัจจุบันนี้มีการปฏิบัติกันมาก คือ สมาทานกับพระสงฆ์ หรือสมาทานเองก็ได้
2. สัมปัตตวิริติ หมายความว่า การงดเว้นจากวัตถุอันถึงเข้า ขณะประจวบเข้าในทันทีทันใด
 กับเหตุที่จะทำให้ศีลขาด คือ งดเว้นด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หมายความว่า แต่เดิม
 ไม่ได้รักษาศีลไม่ได้สมาทานศีล เมื่อประสบเหตุที่กำลังล่วงศีลนั้น ก็ตั้งใจงดเว้นในขณะนั้น เช่น
 เห็นทรัพย์ของผู้อื่นวางไว้ตนหยิบถือเอาไป แต่มาคิดว่าคนอย่างตนไม่เคยขโมยของ ๆ ใคร การตั้งใจ
 งดเว้นเหตุการณ์ที่ประจวบเข้าเช่นนี้ เรียกว่า สัมปัตตวิริติ

3. สมุจเฉทวิริติ หมายความว่า ละเว้นได้เด็ดขาด ได้แก่ การละเว้นของพระอรหันต์
 ตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไป ท่านงดเว้นจากการประพฤติดีศีลห้าได้อย่างเด็ดขาด โดยไม่ต้องสมาทาน
 เพราะจิตของท่านเหล่านั้นเห็นโทษของการ ไม่มีศีลอย่างแท้จริง

พระมหาสิทธิการ (2534 : 150) ได้กล่าวไว้ว่า ทุกศาสนามีข้อห้ามที่ไม่ควรปฏิบัติ และ
 มีข้อควรปฏิบัติหรือต้องปฏิบัติด้วยกันทั้งนั้น ข้อควรปฏิบัติเป็นฝ่ายของพระธรรมคำสอน ส่วนข้อเว้น

ไม่ควรปฏิบัติเป็นฝ่ายศีล หรือวินัย พร้อมข้อบัญญัติของศาสนานั้น ๆ สำหรับศาสนาพุทธ ข้อที่ควรเว้น
ไม่ควรปฏิบัติ เรียกว่า ศีล อันเป็นข้อปฏิบัติทางกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย ซึ่งศีลจะเกิดขึ้นได้
ก็ต้องอาศัยการสมาทานการงดเว้น ที่เรียกว่า วิรัติ 3 ประการ คือ งดเว้นขณะประจวบพบเข้าในทันที
เช่น เห็นสัตว์ที่พอจะทำร้ายได้ คิดจะทำร้ายแต่เว้นไม่ฆ่าไม่ทำร้าย เรียกว่า สัมปตตวิรัติ การงดเว้น
ด้วยการสมาทาน หมายความว่า ตั้งใจไว้ก่อนว่าจะรักษาศีล เมื่อพบเหตุการณ์อันชวนให้ผิดศีล
ก็ไม่ทำผิดศีล เพราะว่าตนได้ปฏิญาณสมาทานศีลไว้เป็นต้นนี้เรียกว่า สมาทานวิรัติ การงดเว้น
โดยเด็ดขาด หมายถึง การงดเว้นของผู้ปฏิบัติสิกขาที่เรียกว่า พระอริยเจ้า ศีลห้าในบุคคลจะล่วงได้
ก็เพราะจิตมีกิเลสทำให้ออยากกระทำผิด พระอริยเจ้าท่านละกิเลสได้ จึงหมดปัญหาที่จะผิดศีล เรียกว่า
สมุจเฉทวิรัติ ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติตามศีลห้าต้องมีวิรัติของงดเว้นนี้

กล่าวสรุปได้ว่า การรักษเบญจศีลนั้น จำเป็นต้องมีหลักของวิรัติทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าว คือ
ข้องดเว้นจากความชั่วทั้งปวง ซึ่งกำหนดได้ตามเหตุการณ์ที่ตนมีเจตนาปฏิบัติศีล 5 สะอาดบริสุทธิ์
แห่งจิตใจ ถ้าไม่มีวิรัติแล้วเมื่อประสบกับสิ่งที่เข้ามาในที่ก่อให้เกิดความทุจริตด้วยกาย วาจาและใจ
จะไม่มีสิ่งยับยั้ง อาจล่วงละเมิดแห่งองค์ศีล เบญจศีลเป็นบทบัญญัติทางสังคมที่มนุษย์ทุกยุคสมัย
ได้วางไว้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับการปกครองหมู่คณะ เพื่อให้หมู่คณะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ไม่เบียดเบียน เอาเปรียบกัน เบญจศีลนี้เป็นเครื่องมืออย่างดีสำหรับวัดความเป็นมนุษย์ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า
ผู้นั้นมีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์หรือไม่ โดยเรียกว่าเป็น “มนุษย์ธรรม” คือ ธรรม ที่เป็นเครื่องกำหนด
ความประพฤติของมนุษย์ ธรรมสำหรับวัดความเป็นมนุษย์ของคน ทั้งนี้เพราะศีลแต่ละข้อนั้น
ท่านวางไว้เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ “วิรัติ” จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ว่ามีศีล 5 ดังนี้

ผลลัพธ์ (อานิสงส์) ของการรักษาศีล

คำลี รักษุทธิ (2549 : 120-121) กล่าวว่า ศีลทุกระดับนับตั้งแต่ศีล 5 จนถึงศีล 227 ไต่ตั้งแต่
จุลศีลไปจนถึงมหาศีล ถ้าหากผู้ใดสามารถรักษา คือนำไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
ถึงพร้อมด้วยศีลจนเป็นปกติศีล เป็นนิจศีลพัฒนาถึงขั้นปาริสุทธิศีลเป็นศีลขั้นอริศีล ศีลนั้น
ย่อมช่วยขัดเกลาบำรุงรักษาผู้รักษา คือเรารักษาศีล ศีลย่อมรักษาเราไม่ให้ตกไปในที่ชั่วแน่นอน
นอกจากนั้นยังมีผู้รู้ทั้งหลายท่านได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศีลไว้มากมาย หลายที่หลายแห่ง
แต่ก็พอสรุปรวมได้ว่า

1. ศีลข้อ 1 การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนั้น ทำให้เป็นคนอายุยืน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน
ไม่มีใครคิดปองร้าย มีแต่คนเมตตาปรานี คอยโอบเอื้อเอื้อใจ และได้รับการสงเคราะห์ อนุเคราะห์
อยู่เสมอ ไม่มีศัตรูมาก
2. ศีลข้อ 2 จะเป็นคนรักษาทรมณ์ได้ดี ไม่มีใครคิดลักขโมย ไม่มีใครเอาเรียดเอาเปรียบ
คอยโกงคอยกิน มีแต่คนคอยดูแล ให้ความช่วยเหลือ แม้ไม่อยู่ก็ยังคงคอยรักษาคุณทรัพย์สมบัติ

ให้ทรัพย์สินไม่เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเกิดภัยใด ๆ ก็ไม่อาจมาทำลายให้สูญสิ้น เช่น วาทภัย อัคคีภัย โจรภัย ตลอดจน อุทกภัย ก็ไม่มี แม้จะเกิดก็ไม่เกิดเป็นเหตุให้แล้วคลาดจนได้

3. ศิลข้อ 3 จะเป็นคนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจดี ไม่พะวง ไม่กังวลกับลูกกับเมีย ลูกเมีย ไม่สร้างความลำบากใจ คนในครอบครัวมีความรักสามัคคีปรองดอง รักกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามิภรรยาไม่นอกใจ ไม่มีใครมาทำให้ก่อกวนเสียใจ คนที่อยู่ในความปกครองก็ว่านอนสอนง่าย มีภรรยาที่ไม่เป็นคนมักมากในกาม มีลูกก็เชื่อฟังอยู่ในโอวาท

4. ศิลข้อ 4 ทำให้เป็นคนพูดจาไพเราะมีวาทศิลป์ พูดแล้วมีอำนาจ มีพลัง มีความหลัง เหมือนมีมนต์ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในวาจา พูดกับใครแล้วมีเสน่ห์ในตัว มีเสียงดังเสียงดีก้องกังวาน สดใส พลังเสียงก้องดังไกลไม่เห็บพรา

5. ศิลข้อ 5 เป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียว มีความคิดความอ่านเหนือกว่าคนทุศีลทั่วไป ร่างกาย สะอาดสดใส ผิวพรรณเปล่งปลั่งเนียนนวล ไม่เป็นคนคิดมาก ไม่คิดฟุ้งซ่าน ไม่เป็นโรคประสาท โรคบ้า ไม่เป็นคนจู้จี้ขี้บ่น มีสติสัมปชัญญะมั่นคง ไม่จี๋หลงจี๋ลืม

สรุปได้ว่า การรักษาศีลอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวต่างพร้อมกันนั้น ย่อมได้อานิสงส์ทันที ขณะปฏิบัติ ขณะรักษา ได้รับผลตั้งแต่วินาทีแรกจนถึงอนาคตชาติ (ชาติหน้า) บางครั้งอาจไม่ชัดเจน เรื่องอานิสงส์ เพราะไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมให้เห็นและสัมผัสแต่ต้องได้ทันทีทันใด หากแต่เรื่องของนามธรรมที่เข้าใจได้ยาก ผู้ที่จะเข้าใจ มองเห็น ได้ จะต้องเข้าใจธรรมชาติของศีลธรรม รู้ซึ่งถึงความหมายของนามธรรมและสัมผัสได้ถึงเรื่องจิตพอสมควร อานิสงส์ของศีลแม้จะเกิดขึ้นได้ทันทีที่รักษาได้ แต่ก็ไม่เหมือนการซื้อขายสินค้า ที่ปรากฏผลจากการแลกเปลี่ยนเป็นวัตถุได้ทันที และผลนั้นจะเกิดที่ใจคน ที่มีความละเอียดอ่อนกับเรื่องนี้อย่างเข้าใจเท่านั้น จึงจะยอมรับอานิสงส์ของการรักษาศีลที่ปรากฏในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม

ความหมายของการปฏิบัติธรรม

มีผู้เกี่ยวข้องกับศาสนศาสตร์ได้ให้ความหมายการปฏิบัติธรรมไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2537 : 139) กล่าวว่า หลักธรรมกับชีวิต ประกอบด้วย สองคำที่นำมารวมกันแล้วเป็นศาสตร์เชิงประยุกต์ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นเพื่อความชัดเจนในการอธิบายความหมายของหลักธรรมกับการปฏิบัติตน ดังนี้

1. ธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทั้งตัวเหตุ ตัวผล ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และหลักคำสอน เพื่อเป็นการปฏิบัติให้บรรลุผล

2. ธรรม นั้นมีความหมาย 4 ความหมาย คือ

2.1 ธรรมชาติ

2.2 กฎของธรรมชาติ

2.3 หน้าที่ตามกฎหมาย

2.4 ผลจากหน้าที่

พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) (2540 : 23) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ธรรม หมายถึง ความจริง ความดี ความถูกต้อง ความประพฤตินชอบ หลักการ แบบแผน คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแสดงให้เห็นเปิดเผยปรากฏขึ้น
2. ธรรม หมายความว่า สภาวะที่รักษาคนให้ปกติ อะไรที่คนทำขึ้นแล้ว สามารถรักษาคนทำ และคนไม่ได้ทำ ให้อยู่ในความเป็นปกติได้ สิ่งนั้นเรียกว่า ธรรม

พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) (2542 : 28) ได้กล่าวว่า หลักธรรมที่มุ่งควบคุมกาย และวาจาของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาจึงกำหนดหลักการความประพฤติที่รวมการพัฒนา กาย วาจา และพัฒนาจิตใจเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความประพฤติเรียบร้อยเรียกว่า กุศลกรรมบถ หรือธรรมจริยา 10 ซึ่งหมายถึง ทางทำความดี ทางนำไปสู่ความสุขความเจริญหรือสுகติ โดยแบ่งเป็นข้อประพฤติกาย ทางวาจา และทางใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1271) ได้อธิบายไว้ว่า หลัก หมายถึง เสาที่ปักไว้ ที่สูง ที่มั่น เครื่องหมาย เครื่องยึดเหนี่ยว เครื่องจับยึด สารที่มั่นคงอันเป็นที่ตั้ง และยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ธรรม หมายถึง คุณความดี หลักประพฤติกปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ กฎหมาย สิ่งทั้งหลาย สิ่งของ

จากความหมายของหลักธรรม สรุปได้ว่า หลักธรรม คือ หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เป็นความจริง เป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วช่วยให้เกิดความดีงามในชีวิต และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

สรุปได้ว่า ความหมายของการปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของพุทธศาสนา หมายถึง เป็นระบบวิชาความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยวิชาความรู้ดังกล่าว จะก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตทั้งกาย จิต ปัญญา และรวมถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชีวิตด้วย ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามองสรรพสิ่งเป็นธรรมชาติแวดล้อมซึ่งกันและกัน จึงต้องปฏิบัติต่อทุกสิ่ง ให้เสมือนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของโลกและเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน ทำให้สามารถนำหลักการหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคนให้มีวิถีชีวิตที่ดี ย่อมทำให้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงสังคมและประเทศเกิดการพัฒนายั่งยืน

องค์ประกอบของการปฏิบัติธรรม

บุคคลหรือชุมชนมีการประพฤติปฏิบัติธรรม หรือการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตนั้นมีจุดมุ่งหมายหลายระดับ เริ่มจากตนเองก่อน แล้วจึงพัฒนาเพื่อคนอื่นและเพื่อสังคมต่อไป ผู้ศึกษาได้รวบรวมองค์ประกอบของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ดังนี้

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2530 : 112 -113) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรม หมายถึง การดำรงชีวิตของคนต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 10 ประการ ที่เป็นสิ่งแสดงถึงการเป็นผู้ที่มีหลักธรรมหรือจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การมีจริยธรรม หมายถึง การยึดถือหลักธรรมคำสอนที่ว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำหรับปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งทางโลกและทางธรรมตามศาสนาธรรมในทุกศาสนา คือ

1. มีความเมตตากรุณา
2. มีอาชีพที่สุจริต
3. มีความสำรวมในกาม
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีสติรอบคอบ
6. มีการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
7. มีความ پاکเพียร
8. มีความจริงใจ และข่มใจตนเองได้
9. มีความอดทนอดกลั้น
10. มีความเสียสละ

ประเวศ ะสี (2538 : 26) ได้กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมก็เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความสุขทางจิตใจ โดยนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่คนไทยยอมรับเป็นคุณค่าและเป็นวัฒนธรรมไทยด้วยเหมือนกัน ขณะที่ชาวโลกกำลังประสบความแห้งแล้งทางจิตใจ และโหยหาความสุขทางจิตวิญญาณ ถ้าเรานำหลักของไตรสิกขา มาเพื่อพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นประโยชน์แก่เรา ชุมชน สังคม ทั้งทางเศรษฐกิจและทางที่จรรี้อื่นความสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของดีที่เรามีอยู่

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2538 : 39-40) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การที่บุคคลจะดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้นั้น พระพุทธศาสนาได้กรอบของหลักการหรือหลักธรรมต่าง ๆ ไว้หลายประการ เช่น หลักของความเป็นผู้ใหญ่และความไพบุลย์ แห่งโกตะ 4 ประการ ซึ่งเรียกว่า จักร 4 อัน ได้แก่

1. การอยู่ในที่หรือถิ่นที่เหมาะสม เรียกว่า ปฏิรูปเทศวาสะ
2. การคบคนดีอยู่ในหมู่ผู้มีความรู้และยึดมั่นในศีลธรรม เรียกว่า สัมปยุตตวาสะ
3. การตั้งตนไว้ชอบอยู่ในทำนองคลองธรรมดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เรียกว่า อุตตัมมาปณิธิ
4. และการเป็นผู้ที่มีบุญบารมี มีพื้นเพเดิมที่ดี เรียกว่า ปุพเพตปุญญาตา

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2540 : 34) ได้อธิบายไว้ว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคม ได้แก่ หลักไตรสิกขา ซึ่งได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ศีล เป็นการฝึกด้านพฤติกรรม โดยเครื่องมือที่ใช้ฝึกคือ วินัย ซึ่งจะฝึกพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ เรียกว่า ศีลสิกขา
2. สมาธิ เป็นการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ อันได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ฯลฯ ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความรับผิดชอบ ความมีสติ ฯลฯ และในด้านความสุข เช่น ความสดชื่นผ่อนคลาย ฯลฯ เป็นการพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต เรียกว่า จิตตสิกขา
3. ปัญญา เป็นการฝึกหัดหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริงตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่เป็น จินตเจตจำนงวิญญูธรรมที่แท้เป็นความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง รู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต ทำให้จิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพ โดยสมบูรณ์ เรียกว่า ปัญญาสิกขา

พนมไพร ไชยวงศ์ (2550 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า หลักธรรมนั้นมีคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากหลักธรรมเป็นความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตของคนทุกคน ชีวิตที่ขาดธรรมะเสียแล้ว ย่อมเป็นชีวิตที่ขาดหลักในการดำเนินชีวิต ย่อมประสบแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน หากความเป็นปกติสุขได้ยาก ต่างจากผู้ที่มีหลักธรรม คือ หลักที่ดีจริงทำให้ประพฤติปฏิบัติเข้าถึงความสำเร็จอย่างแท้จริง ให้เกิดผลดีจริงรักษาผู้ประพฤติธรรมมิให้ตกไปสู่ที่ชั่ว ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี สิ่งที่ดีแต่ไม่จริง สิ่งจริงแต่ไม่ดี และสิ่งที่ทั้งไม่ดีและไม่จริงนั้น ไม่เรียกว่าหลักธรรม ดังนั้นลักษณะสำคัญของหลักธรรมต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ คือ

1. ความดี
2. ความจริง
3. ความถูกต้อง
4. ให้พลังในการกระทำต่าง ๆ และนำทางในการดำเนินชีวิตของคน
5. เป็นแกนนำ และเป้าหมายร่วมแห่งภารกิจทั้งหมดของคน ๆ นั้น

สรุปได้ว่า การนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการบูรณาการ ศีลธรรม จริยธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาช่วยในการดำเนินชีวิต อย่างถูกต้อง และการดำเนินชีวิตย่อมไม่ผิดพลาด การนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสัมฤทธิ์ผล และสุดท้ายคือ การประยุกต์ใช้ ถ่ายทอดแบ่งปัน ชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตาม เพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ สามารถบรรลุความสุขและ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียน ฟุ้งเฟ้อ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหรือการประกอบกิจการงานที่สุจริตใดๆ ก็ตาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธ ในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์ ผลการศึกษาพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิต และความหวาดระแวง ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ การฆ่าถือว่าต้องมียोगค์ประกอบครบ 5 ประการ คือ สัตว์มีชีวิต รู้ว่าสัตว์มีชีวิต คิดจะฆ่า พยายามฆ่า และสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น ศีลจึงขาด ถ้าองค์ประกอบไม่ครบศีลก็ไม่ขาด เป็นเพียงการทรมาณสัตว์ เพราะเบียดเบียนสัตว์โดยขาดเมตตา การปฏิบัติศีลข้อนี้กระทำได้ 3 วิธี คือ ปฏิญาณตนจะไม่ล่วงละเมิด งดเว้นเมื่อประสบเหตุการณ์ เฉพาะหน้า และงดเว้นเป็นปกติ ผู้ปฏิบัติตามศีลข้อนี้จะได้รับผลดังนี้ การดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติธรรมขั้นสูงได้ต่อไป

สมจิต เกิดปรารค์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการนำศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยีสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ส่วนระยะติดตามผลกลุ่มทดลอง มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหลังการทดลองพบความสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง และคะแนนศีล สมาธิ ปัญญา ของกลุ่มทดลอง แต่ความคงทนในช่วง 30 วัน ของคะแนนดังกล่าวไม่พบความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พระมหาวรานนท์ ฐิตนุโท (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศีล 5 และสันติภาพภายในสังคม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า “ศีล” ไม่ใช่กฎหมาย

แต่เป็นหลักการปฏิบัติเอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรม อันเป็นรากฐานของสังฆม การดำเนินชีวิตในสังฆมต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกรวมทั้งมนุษย์ด้วยทุกคน จึงจำเป็นต้องมีความสำนึกในตนเอง ต้องควบคุมตนเอง ปรับตน ไม่นิยมความรุนแรง และต้องมีความปรารถนาดีต่อกัน

พระประสิทธิ์ จันดาหาร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องการปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวม ด้านศีลอยู่ในระดับมาก นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒต่างชั้นปีมีการปฏิบัติตนตามศีล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 นิสิตที่มีการพักอาศัยตามลำพังหรือกับเพื่อนมีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

ธรรสรวง ทวนทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องเบญจศีลเบญจธรรม พบว่า นักศึกษาในปัจจุบันมีการปฏิบัติในเรื่องของเบญจศีลเบญจธรรมน้อย ที่พบมากมักจะผิดในเรื่องเบญจศีล ข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี เบญจศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี และเบญจศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี ส่วนปัจจัยที่ทำให้ไม่ปฏิบัตินั้น เกิดจากตัวเองเป็นสาเหตุ ค่านิยมสิ่งแวดล้อม สถาบัน ครอบครัว และเพื่อน ส่วนในมุมมองเรื่องการดื่มเหล้า หรือสูบบุหรี่เพื่อคลายเครียด หรือเพื่อจุดประกายความคิดนั้น เป็นเรื่องที่ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ถูกวิธี เป็นเพียงการกลบปัญหาที่มีอยู่ หรือแค่ยัดปัญหาออกไปเท่านั้น สมควรที่จะแก้ไขตรงจุดและเหมาะสม

ธลิตา สุขเสื่อ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องเบญจศีลเบญจธรรม พบว่า หลักเบญจศีล เบญจธรรมนั้น ส่วนหนึ่งเกิดการที่ตัวบุคคลนั้นละเลยที่จะปฏิบัติ และนี่ถึงคำสอนเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม และปัจจัยส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่รอบด้านของตัวนักศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เช่น ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย รวมถึงปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ประกอบกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเราได้รับอารยธรรมจากนานาประเทศทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี จึงส่งผลทำให้ความคิดและมุมมองเปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อน ๆ มาก

พระธงชัย โชติธมฺโม (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต พบว่าคนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรม คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจธรรมต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า บุคคลมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในระดับที่เป็นความต้องการของตนเองเท่านั้น เนื่องจากความต้องการทางด้านสังคมและความต้องการทางด้านความเป็นส่วนตนของบุคคล เพราะบุคคลเป็นส่วนหนึ่งและส่วนที่สำคัญของสังคม พฤติกรรมคือการแสดงออกส่วนตน บุคคลสามารถที่จะแสดงออกได้ทั้งที่เป็นของส่วนรวมและเป็นที่ยอมรับในสังคม การดำเนินชีวิตให้มีหลักธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อความต้องการในส่วนรวมเป็นหลัก การปฏิบัติตนตามหลักศีลห้า นับเป็นแนวทางที่สามารถดำรงความเป็นวิถีพุทธได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากภาวะสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทำให้การปฏิบัติดังกล่าวไม่สามารถทำได้ อย่างที่คาดหวังหรือทำได้น้อย เพราะสังคมต้องดำเนินและสืบเนื่องไปอย่างไม่หยุดยั้งนั่นเอง เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิต ย่อมมีชีวิตปลอดภัยจากอาชญากรรม ยาเสพติด โจรผู้ร้าย ย่อมเกิดความปลอดภัยต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงด้านชุมชนโดยรวม ได้แก่ การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน เริ่มจากครอบครัว และชุมชน โดยใช้หลักประชาธิปไตย ในชุมชนใช้ประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรม โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ให้เข้มแข็งร่วมกัน เป็นต้น

ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในวิถีชุมชนในเขตตำบลตะเคียนทอง ในการดำเนินชีวิตบนหลักพื้นฐานของการใช้ศีลห้า หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่คนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ส่วนใหญ่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สร้างความมั่นคงในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนผลของการวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยได้เทียบเคียงกับงานวิจัยที่ผ่านมา ย่อมมีเหตุผลที่เหมือนกัน ใกล้เคียงกัน ดังปรากฏ หวังว่าคงจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้ทำวิจัยและผู้ศึกษางานวิจัยสืบต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอกะลาสิริราชบุรี จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,455 ครัวเรือน (สำนักงานทะเบียนประชากรอำเภอกะลาสิริราชบุรี, 2554 : 2)

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จะสุ่มจากผู้นำครัวเรือนเป้าหมายโดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) จะใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage Sampling) คือ ในขั้นแรกจะสุ่มแบบสัดส่วนจำแนกตามหมู่บ้าน (ดังตาราง 1) หลังจากนั้นจะสุ่มแบบระบบ (Systematic Sampling) โดยพิจารณาตัวอย่างจากช่วงเท่ากัน แต่ละหมู่บ้าน

ตาราง 1 จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2554

ประชาชน	จำนวนครัวเรือน (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
หมู่ที่ 1 บ้านลำพัง	206	43
หมู่ที่ 2 ตะเคียนทอง	194	41
หมู่ที่ 3 ตะเคียนทอง	123	26
หมู่ที่ 4 ตะเคียนทอง	132	28
หมู่ที่ 5 ตะเคียนทอง	130	27
หมู่ที่ 6 บ้านชำเคราะห์	192	40
หมู่ที่ 7 บ้านคลองกระสือ	277	58
หมู่ที่ 8 บ้านคลองน้ำเป็น	88	19
หมู่ที่ 9 บ้านคลองไพบูลย์	112	24
รวม	1,455	306

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมผลการศึกษามาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นลักษณะการสำรวจรายการ (Check List) คำถามประกอบไปด้วยคำถามที่เกี่ยวกับรายละเอียดและลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีลห้า มีจำนวน 27 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Type Scale) และได้กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 5	คะแนน	หมายถึง	ตัวเลือกปฏิบัติประจำ
คะแนน 4	คะแนน	หมายถึง	ตัวเลือกปฏิบัติบ่อยครั้ง
คะแนน 3	คะแนน	หมายถึง	ตัวเลือกปฏิบัติบางครั้ง
คะแนน 2	คะแนน	หมายถึง	ตัวเลือกปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
คะแนน 1	คะแนน	หมายถึง	ตัวเลือกไม่เคยปฏิบัติ

จากข้อคำถามในแบบสอบถามดังกล่าว ผู้วิจัยแปลความหมายคะแนนการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard) การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ ประภาพรณเส็งวงศ์ (2543 : 260) ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	ปฏิบัติประจำ
3.51 - 4.50	หมายถึง	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปฏิบัติบางครั้ง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
1.00 - 1.50	หมายถึง	ไม่เคยปฏิบัติ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขก่อนเพื่อขอคำแนะนำในเรื่องความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) และความเหมาะสมทางภาษาของข้อคำถามในแบบสอบถาม

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) และความเหมาะสมทางภาษา และคัดเลือกข้อคำถามของแบบสอบถามตอนที่ 2 ที่มีความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) และความเหมาะสมทางภาษา เหลือ 27 ข้อ

6. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบ่อเวฬุ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ .9115

7. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

8. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทำเอกสารการขออนุญาต กำนันตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี
2. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ด้วยตนเอง
3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลไปหาค่าความถี่และร้อยละ
2. หาค่าสถิติพื้นฐานของการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชน ตำบลตะเคียนทอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย
3. การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชน ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล หลักศีลห้า โดยใช้สถิติ t-test และ F-test วิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ในแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard) ซึ่งมีเกณฑ์วัดระดับตัวแปร ตามแนวคิดของ ประภาพรณเส็งวงศ์ (2543 : 260) โดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	ปฏิบัติประจำ
3.51 - 4.50	หมายถึง	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปฏิบัติบางครั้ง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
1.00 - 1.50	หมายถึง	ไม่เคยปฏิบัติ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอกะลาสิริราชบุรี จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
t	แทน	ค่าสถิติเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย
F	แทน	ค่าสถิติแจกแจง
*	แทน	ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบความแตกต่างด้วยค่า t-test หรือ F-test และความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกเป็นรายด้าน

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n = 306)	ร้อยละ (100.00)
1. เพศ		
ชาย	197	64.38
หญิง	109	35.62
2. อายุ		
20 - 39 ปี	88	28.76
40 - 59 ปี	147	48.04
60 ขึ้นไป	71	23.20
$\bar{X}$ = 41 ปี Max = 73 ปี Min = 20 ปี		
3. สถานภาพสมรส		
โสด	51	16.67
สมรส	209	68.30
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	46	15.03
4. อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	41	13.40
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน	81	26.47
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	75	24.51
เกษตรกร	109	35.62

ตาราง 2 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n = 306)	ร้อยละ (100.00)
5. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,001 บาท	79	25.82
10,001 - 30,000 บาท	184	60.13
30,001 บาทขึ้นไป	43	14.05
$\bar{X} = 7,957.79$ บาท Max = 50,000 บาท Min = 1,000 บาท		
รวม	306	100.00

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำครัวเรือนในชุมชน ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกรายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านเพศ พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.38 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 35.62

ด้านอายุ พบว่า ผู้นำครัวเรือนเกือบครึ่งหนึ่งมีอายุ 40 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.04 รองลงมา คือ อายุ 20 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.76 และอายุ 60 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.20 โดยมีอายุเฉลี่ย 41 ปี อายุมากที่สุด 72 ปี น้อยสุด 20 ปี

ด้านสถานภาพสมรส พบว่า ผู้นำครัวเรือนมากกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.30 รองลงมามีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 16.17 และมีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 15.03

ด้านอาชีพ พบว่า ผู้นำครัวเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.62 รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 26.47 อาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 24.51 และอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 13.40

ด้านรายได้ครอบครัว พบว่า ผู้นำครัวเรือนครึ่งหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.13 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวน้อยกว่า 10,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.82 และมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวมากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.05 โดยมีรายได้เฉลี่ย 7,957.79 บาท มากที่สุด 50,000 บาท น้อยที่สุด 1,000 บาท

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชน ตำบลตะเคียนทอง ปรากฏผลดังตาราง 3 - 8

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง โดยภาพรวม (n = 306)

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
ข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.07	0.61	บางครั้ง	5
ข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.43	0.93	บางครั้ง	2
ข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดูในกาม	3.18	0.58	บางครั้ง	4
ข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.41	0.60	บางครั้ง	3
ข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.87	0.90	บ่อยครั้ง	1
รวม	3.40	0.50	บางครั้ง	

จากตาราง 3 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง โดยรวม มีการปฏิบัติธรรมบางครั้ง ($\bar{X} = 3.40$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า มีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.87-4.41$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา ($\bar{X} = 3.87$) ข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ($\bar{X} = 3.43$) และ ข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 2 ลำดับ คือ ข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ($\bar{X} = 3.07$) ข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดูในกาม ($\bar{X} = 3.18$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ของผู้นำครัวเรือน
ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายชื่อ (n = 306)

ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
1. ไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นให้ผู้อื่นฆ่า	2.96	1.29	บางครั้ง	4
2. ไม่ฆ่าสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร เช่น ไก่ และปลา เป็นต้น	2.61	1.15	บางครั้ง	5
3. ไม่ฆ่าสัตว์และไม่ชอบทำร้ายสัตว์ทุกชนิด	3.42	1.15	บางครั้ง	3
4. ไม่อาฆาตหมาดร้ายต่อมนุษย์ด้วยกันและสัตว์ทุกชนิด	1.74	0.89	นาน ๆ ครั้ง	6
5. สงสารเมื่อเห็นสัตว์อดอยาก	3.81	1.01	บ่อยครั้ง	2
6. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเท่าที่พอช่วยได้	3.84	0.94	บ่อยครั้ง	1
รวม	3.07	0.61	บางครั้ง	

จากตาราง 4 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ โดยรวมมีการปฏิบัติธรรมบางครั้ง ($\bar{X} = 3.07$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้ามีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.84-3.42$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเท่าที่พอช่วยได้ ($\bar{X} = 3.84$) สงสารเมื่อเห็นสัตว์อดอยาก ($\bar{X} = 3.81$) และไม่ฆ่าสัตว์และไม่ชอบทำร้ายสัตว์ทุกชนิด ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ ไม่อาฆาตหมาดร้ายต่อมนุษย์ด้วยกันและสัตว์ทุกชนิด ($\bar{X} = 1.74$) ไม่ฆ่าสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร เช่น ไก่ และปลา เป็นต้น ($\bar{X} = 2.61$) และไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นให้ผู้อื่นฆ่า ($\bar{X} = 2.96$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ของผู้นำคร้วเรือน
ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายชื่อ (n = 306)

ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
1. ไม่ถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่อนุญาต	4.03	1.27	บ่อยครั้ง	1
2. ไม่คิยอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน	3.96	1.20	บ่อยครั้ง	2
3. ไม่ขี้โกงและไม่รับสินบนของผู้อื่น	1.49	0.79	ไม่เคยปฏิบัติ	5
4. ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น	3.77	1.27	บ่อยครั้ง	4
5. ไม่ลักขโมยทรัพย์ของผู้อื่น	3.88	1.36	บ่อยครั้ง	3
รวม	3.43	0.93	บางครั้ง	

จากตาราง 5 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำคร้วเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ โดยรวมมีการปฏิบัติธรรมบางครั้ง ($\bar{X} = 3.43$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าผู้นำคร้วเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้ามีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.03-3.88$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ไม่ถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่อนุญาต ($\bar{X} = 4.03$) ไม่คิยอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน ($\bar{X} = 3.96$) และไม่ลักขโมยทรัพย์ของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 2 ลำดับ คือ ไม่ขี้โกงและไม่รับสินบนของผู้อื่น ($\bar{X} = 1.49$) และไม่เบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น ($\bar{X} = 3.77$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดิถีในกาม
ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ (n = 306)

ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดิถีในกาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
1. ใช้ชีวิตคู่ครองแบบสามีภรรยาคนเดียว	4.38	1.03	บ่อยครั้ง	1
2. ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตน	1.81	1.09	นานๆ ครั้ง	4
3. ละเว้นการให้ของกำนัลแก่ผู้อื่น เพราะเหตุแห่งกามคุณ	1.33	0.66	ไม่เคยปฏิบัติ	5
4. มีจิตสำนึกผิดชั่วเดียวเมียเดียว	4.19	1.06	บ่อยครั้ง	2
5. ใช้ชีวิตคู่ครองด้วยความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน	4.15	1.10	บ่อยครั้ง	3
รวม	3.18	0.58	บางครั้ง	

จากตาราง 6 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดิถีในกาม โดยรวมมีการปฏิบัติธรรมบางครั้ง ($\bar{X} = 3.18$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้ามีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.38-4.15$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ใช้ชีวิตคู่ครองแบบสามีภรรยาคนเดียว ($\bar{X} = 4.38$) มีจิตสำนึกผิดชั่วเดียวเมียเดียว ($\bar{X} = 4.19$) และใช้ชีวิตคู่ครองด้วยความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 2 ลำดับ คือ ละเว้นการให้ของกำนัลแก่ผู้อื่นเพราะเหตุแห่งกามคุณ ($\bar{X} = 1.33$) และไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตน ($\bar{X} = 1.81$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จของผู้นำครัวเรือน
ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายชื่อ (n = 306)

ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
1. ละเว้นจากการพูดข้อความที่เป็นเท็จ ไม่เป็นจริง	4.10	0.95	บ่อยครั้ง	1
2. ไม่พูดเสียดสีผู้อื่น	2.09	0.86	นานๆ ครั้ง	6
3. ไม่พูดคำหยาบ	3.33	1.09	บางครั้ง	4
4. ละเว้นจากการพูดเพื่อจ้อ พุดนินทา ว่าร้ายผู้อื่น	3.27	1.05	บางครั้ง	5
5. รักษาสิ่งจะต่อคำที่พูด	3.96	1.02	บ่อยครั้ง	2
6. เน้นให้คนในครอบครัวพูดแต่คำสุภาพ	3.75	1.07	บ่อยครั้ง	3
รวม	3.41	0.60	บางครั้ง	

จากตาราง 7 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือน ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ โดยรวมมีการปฏิบัติธรรมบางครั้ง ($\bar{X} = 3.41$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้ามีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.10-3.75$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ละเว้นจากการพูดข้อความที่เป็นเท็จ ไม่เป็นจริง ($\bar{X} = 4.10$) รักษาสิ่งจะต่อคำที่พูด ($\bar{X} = 3.96$) และเน้นให้คนในครอบครัวพูดแต่คำสุภาพ ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ ไม่พูดเสียดสีผู้อื่น ($\bar{X} = 2.09$) ไม่พูดคำหยาบ ($\bar{X} = 3.27$) และละเว้นจากการพูดเพื่อจ้อพุดนินทา ว่าร้ายผู้อื่น ($\bar{X} = 3.33$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้นำครัวเรือน
ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกเป็นรายข้อ (n = 306)

ศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	ลำดับ
1. ละเว้นสิ่งเสพติดให้โทษอื่น ๆ	3.92	1.05	บ่อยครั้ง	2
2. เลิกดื่มสุราเครื่องดองของเมาตลอดชีวิต	3.67	1.20	บ่อยครั้ง	4
3. ร่วมรณรงค์โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา	3.55	1.21	บ่อยครั้ง	5
4. ละเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมาย	4.32	1.01	บ่อยครั้ง	1
5. ส่งเสริมสนับสนุนไม่ให้มีการดื่มสุรา ในงานบุญของชุมชน	3.89	1.53	บ่อยครั้ง	3
รวม	3.87	0.90	บ่อยครั้ง	

จากตาราง 8 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา โดยรวมมีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.87$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้ามีการปฏิบัติธรรมบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 4.32-3.89$) เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ละเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมาย ($\bar{X} = 4.32$) ละเว้นสิ่งเสพติดให้โทษอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.92$) และส่งเสริมสนับสนุนไม่ให้มีการดื่มสุราในงานบุญของชุมชน ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยที่สุด 2 ลำดับ คือ ร่วมรณรงค์โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา ($\bar{X} = 3.55$) และเลิกดื่มสุราเครื่องดองของเมาตลอดชีวิต ($\bar{X} = 3.67$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่า t-test หรือ F-test และความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ

การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	(n = 197)		(n = 109)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ศีลข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.08	0.58	3.06	0.68	0.31	0.76
2. ศีลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.40	0.97	3.47	0.86	-0.62	0.53
3. ศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤติกผิดในกาม	3.20	0.56	3.13	0.63	0.92	0.36
4. ศีลข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.44	0.58	3.35	0.64	1.28	0.20
5. ศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.85	0.88	3.89	0.94	-0.35	0.73
รวม	3.41	0.47	3.40	0.55	0.03	0.98

จากตาราง 9 ผลการทดสอบสมมุติฐาน สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้เฝ้าเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีเพศต่างกัน การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ด้านศีลข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ด้านศีลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ด้านศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤติกผิดในกาม ด้านศีลข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ ด้านศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้เฝ้าเรือนที่มีเพศต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามอายุ

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	อายุ						F	p
	20-39 ปี		40-59 ปี		60 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.05	0.49	3.12	0.64	3.00	0.69	0.99	0.37
ศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.37	0.87	3.49	0.89	3.39	1.08	0.54	0.58
ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม	3.09	0.62	3.20	0.54	3.24	0.61	1.50	0.22
ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.43	0.56	3.38	0.60	3.46	0.68	0.40	0.67
ศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.85	0.71	3.86	0.91	3.90	1.08	0.07	0.93
รวม	3.37	0.43	3.42	0.54	3.43	0.52	0.32	0.73

จากตาราง 10 ผลการทดสอบสมมุติฐาน สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีอายุต่างกัน การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ด้านศีลข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ด้านศีลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ด้านศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม ด้านศีลข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ ด้านศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกันไม่แตกต่างกัน

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพ

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	สถานภาพ						F	p
	โสด		สมรส		หม้าย/หย่าร้าง /แยกกันอยู่			
	(n = 51)		(n = 209)		(n = 46)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.29	0.66	3.01	0.60	3.14	0.59	4.58	0.01*
ศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.47	0.87	3.44	0.94	3.35	0.97	0.21	0.81
ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจ								
ผิดในกาม	2.83	0.96	3.27	0.46	3.13	0.43	11.91	0.00*
ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.44	0.65	3.42	0.58	3.33	0.67	0.53	0.59
ศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.87	1.05	3.89	0.81	3.74	1.08	0.53	0.59
รวม	3.41	0.59	3.41	0.48	3.38	0.49	0.08	0.93

*p < .05

จากตาราง 11 ผลการทดสอบสมมุติฐาน สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีสถานภาพต่างกัน การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า จำนวน 2 ด้าน ด้านศีลข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ด้านศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจผิดในกาม ของผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe') รายละเอียดดังตาราง 12 - 13

ตาราง 12 เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 1 ของผู้นำคร่ำเรื้อนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามสถานภาพ เป็นรายคู่

สถานภาพ		โสด	สมรส	หม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่
การปฏิบัติธรรม ศีลห้าข้อ 1	$\bar{X}$	3.29	3.01	3.14
โสด	3.29	-	0.02*	0.51
สมรส	3.01		-	0.40
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	3.14			-

*p < .05

จากตาราง 12 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ผู้นำคร่ำเรื้อนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ ผู้นำคร่ำเรื้อนที่มีสถานภาพโสดมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์สูงกว่าผู้นำคร่ำเรื้อนที่มีสถานภาพสมรส

ตาราง 13 เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 3 ของผู้นำคร่ำเรื้อนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามสถานภาพ เป็นรายคู่

สถานภาพ		โสด	สมรส	หม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่
ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม	$\bar{X}$	2.83	3.27	3.13
โสด	2.83	-	0.00*	0.04*
สมรส	3.27		-	0.33
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	3.13			-

*p < .05

จากตาราง 13 เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ผู้นำคร่ำเรื้อนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ คือ ผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพาศิณีคิดในกามสูงกว่าผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพโสด ผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพาศิณีคิดในกามสูงกว่าผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพโสด

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอาชีพ

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	อาชีพ								F	p
	รับจ้างทั่วไป (n = 41)		รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน (n = 81)		ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (n = 75)		เกษตรกร (n = 109)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.06	0.60	3.16	0.61	2.96	0.76	3.09	0.50	1.40	0.24
ศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.16	1.09	3.67	0.61	3.08	1.08	3.59	0.86	8.03	0.00*
ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพาศิณีคิดในกาม	3.28	0.31	3.10	0.64	3.00	0.72	3.32	0.45	5.73	0.00*
ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.33	0.64	3.53	0.50	3.16	0.66	3.53	0.57	7.20	0.00*
ศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.63	0.91	3.99	0.76	3.66	1.03	4.01	0.86	3.71	0.01*
โดยรวม	3.34	0.47	3.50	0.44	3.17	0.59	3.52	0.44	8.61	0.00*

*p < .05

จากตาราง 14 ผลการทดสอบสมมุติฐาน สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีอาชีพต่างกัน การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า จำนวน 4 ด้าน ด้านศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ด้านศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินิโคต ในกาม ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ และศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ดังรายละเอียดในตาราง 15

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกด้านอาชีพโดยรวม เป็นรายคู่

อาชีพ		รับจ้างทั่วไป	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ/ บริษัทเอกชน	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว	เกษตรกร
การปฏิบัติธรรมศีลโดยรวม	$\bar{X}$	3.34	3.50	3.17	3.52
รับจ้างทั่วไป	3.34	-	0.44	0.40	0.29
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ บริษัทเอกชน	3.50		-	0.00*	0.99
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.17			-	0.00*
เกษตรกร	3.52				-

* $p \leq .05$

จากตาราง 15 ทดสอบความแตกต่างรายคู่จะพบว่า ผู้นำครัวเรือนมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ คือ ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าสูงกว่าผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกร มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าสูงกว่าผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	รายได้						F	p
	น้อยกว่า 10,001 บาท (n = 79)		10,001 - 30,000 บาท (n = 184)		30,001 บาทขึ้นไป (n = 43)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์	3.03	0.78	3.10	0.53	3.03	0.64	0.48	0.62
ศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์	3.11	1.22	3.62	0.66	3.20	1.12	10.06	0.00*
ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจ	2.99	0.78	3.22	0.52	3.33	0.32	6.25	0.00*
ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ	3.20	0.76	3.51	0.51	3.37	0.56	7.98	0.00*
ศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา	3.50	1.18	4.04	0.73	3.81	0.76	10.32	0.00*
โดยรวม	3.19	0.61	3.51	0.42	3.33	0.49	11.22	0.00*

*p < .05

จากตาราง 16 ผลการทดสอบสมมุติฐาน สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนชุมชนตำบลตะเียนทอง ที่มีรายได้ต่างกัน การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า จำนวน 4 ด้าน ด้านศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ด้านศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจ ศีลห้า ข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ และศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมาของผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe) ดังรายละเอียดในตาราง 17

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามรายได้โดยรวม เป็นรายคู่

รายได้	น้อยกว่า 10,001 บาท	10,001- 30,000 บาท	30,001 บาท ขึ้นไป	
	$\bar{X}$	3.03	3.10	3.03
น้อยกว่า 10,001 บาท	3.19	-	0.00*	0.35
10,001 - 30,000 บาท	3.51	-	0.11	-
30,001 บาทขึ้นไป	3.33	-	-	-

* $p \leq .05$

จากตาราง 17 ทดสอบความแตกต่างรายคู่จะพบว่า ผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้โดยรวมแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ คือ ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 10,001 บาท มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าสูงกว่าผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001 - 30,000 บาท

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าโดยรวมของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.40$) มีรายละเอียดการปฏิบัติเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก ดังนี้

เว้นจากการฆ่าสัตว์อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{X} = 3.07$) เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{X} = 3.18$) เว้นจากการดื่มน้ำเมา อยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.87$) เว้นจากการกล่าวเท็จ อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{X} = 3.41$) และเว้นจากการลักทรัพย์ อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ($\bar{X} = 3.43$)

2. การเปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมไม่แตกต่างกัน โดยพบว่า มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ และศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม

2.4 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยพบว่า มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ และศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา

2.5 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ที่มีรายได้ต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยพบว่า มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลห้าข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม ศีลห้าข้อ 4 เว้นจากการกล่าวเท็จ และศีลห้าข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชน ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง โดยปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าข้อที่หนึ่ง คือ เว้นจากการดื่มน้ำเมาจากที่สุด แสดงว่าผู้นำครัวเรือนได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่บุคคลในครอบครัว เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน จึงทำให้ชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ไม่มีความเสียหายที่เกิดขึ้นในสังคมสอดคล้องกับหลักในการปฏิบัติตนตามหลักศีลห้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระราชธรรมนิเทศ์ (2537 : 155) ที่กล่าวว่า ความสำคัญในการปฏิบัติศีลห้าซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญสูงสุด คือ เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขของสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาพรานนท์ ฐิตนฺนฺโท (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า “ศีล” ไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นหลักการปฏิบัติเอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรม อันเป็นรากฐานของสังคม การดำเนินชีวิตในสังคมต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกรวมทั้งมนุษย์ด้วย ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีความสำนึกในตนเอง ต้องควบคุมตนเอง ปรับตน ไม่นิยมความรุนแรง และต้องมีความปรารถนาดีต่อกัน ส่วนการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชน

ตำบลตะเคียนทอง ปฏิบัติตนตามหลักศีลห้าที่น้อยที่สุด คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เนื่องจากการฆ่าสัตว์ เพื่อนำมาเป็นอาหาร เช่น ไก่ และปลา ใช้ในการบริโภคซึ่งเป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์

2. การเปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีเพศ อายุ และสถานภาพการสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าไม่แตกต่างกัน แสดงว่า เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ไม่เป็นปัจจัยในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนส่วนที่พบว่า ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพและมีรายได้ต่างกัน มีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าแตกต่างกัน แสดงว่า อาชีพและรายได้ต่างกัน เป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือน เนื่องจากการประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้มาเจือจุนครอบครัว ดังนั้น ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้น้อย หรือมีรายได้มากเกินไป จะมีการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าเหมือนกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพัชนี เศษจรรยา (2534 : 54) ที่กล่าวถึง แรงผลักดันหรือแรงจูงใจ (Motives) เป็นสิ่งที่บุคคลปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เมื่ออาชีพก่อให้เกิดรายได้ อาชีพและรายได้จึงเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบต่าง ๆ จากการผลการวิจัยเรื่องการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ชุมชนท้องถิ่น ควรมีการกำหนดนโยบายอย่างจริงจัง ด้านพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชน โดยการประชาสัมพันธ์ และให้การศึกษากับองค์กรท้องถิ่น และองค์กรการศึกษา เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้พุทธศาสนิกชนตระหนักถึงต้นเหตุของปัญหาสังคม เกิดความนิยมในการรักษาศีลห้า เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ภาครัฐควรเชิดชูสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือบุคคลตัวอย่างทุกระดับในการรักษาศีล โดยมีการค้นหาบุคคลตัวอย่างอยู่ตลอดเวลา สร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนกระตือรือร้นในการเห็นคุณค่าของการรักษาศีลห้า ที่ตนเองจะได้รับผลจากการกระทำดี

2. จัดโครงการอบรมพุทธศาสนิกชนในรูปแบบที่ทันสมัย มีกิจกรรมที่ให้พุทธศาสนิกชนได้แสดงออก ในการร่วมตระหนักถึงปัญหาสังคมในชุมชนของตนเอง และร่วมรับผิดชอบหาทางแก้ไข และกระจายข่าวให้ผู้อื่นในชุมชนได้รับทราบและตระหนักร่วมกัน

3. กลุ่มหรือสังคมที่ไม่รับผู้ประพฤติผิดศีลธรรม หรือผิดครรลองครองธรรมเข้าร่วมกลุ่ม หรือเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในชุมชน ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุขทั้งร่างกาย และจิตใจ ด้วยการพลิกฟื้นทุนทางสังคมมาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยลดเลืกอบายมุข เช่น เหล้า บุหรี่ การพนัน รวมถึงพฤติกรรมที่สร้างความเสื่อมทั้งหลาย เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง เครือข่ายกองทัพแห่งธรรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพฯ : กรมฯ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2550). พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ไชยวัฒน์ กปิตกาญจน์. (2542). หยั่งล่องสู่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- ธรรสรวง ทวนทอง. (2551). เบญจศีลเบญจธรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัย กรณีศึกษา :
คณะโบราณคดีและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลิตา สุขเสื่อ. (2551). เบญจศีลเบญจธรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัย กรณีศึกษา :
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาพรรณ เส็งวงศ์. (2543). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัยในชั้นเรียน.
กรุงเทพฯ : เอสอาร์พริ้นติ้ง.
- ประเวศ วะสี. (2538). วัฒนธรรมกับการพัฒนาในโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย
เรื่องภูมิปัญญาไทยมิติใหม่ในการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิ่น มุกข์กันต์. (2514). พุทธวิธีครองใจคน ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา.
- ผจงจิตต์ อธิคมน์นันทะ. (2543). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฝ่ายข้อมูลสถิติและสารสนเทศกองแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554).
รายงานทะเบียนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปี 2554. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พนมไพโร ไชยวงศ์. (2550). เอกสารคำสอนวิชาหลักธรรมกับชีวิต. สุพรรณบุรี :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี.
- พระธงชัย โชติธมฺโม (สุทธิธรรม). (2554). การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรม
ในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอน
จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). จันทบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระประสิทธิ์ จันดาหาร. (กันยายน 2549). “การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.” วิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว.
1 (1) : 146-153.

- พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2538). **พุทธปัญญากับการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สถาบันปัญญานันทะ.
 พระมหาชเนศร์ รามางกูร. (2547). **การประยุกต์ใช้และการยึดมั่นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนภูเวียง จังหวัดขอนแก่น**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม.
 (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
 พระมหาพิชิตชัย ยมपालไฟ้. (2541). **การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน
 : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล.
 พระมหาวรานนท์ ฐิตนุโท. (2545). **วิปัสสนาภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์.
 พระมหาสิทธิการ. (2534). **หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี**. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
 พระราชธรรมนิเทศก์. (2537). **ตอบปัญหาานาชาติ**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศรี.
 พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2530). **อุดมการณ์สร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็น แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง**
 กรุงเทพฯ : โมเดิร์นเพรส.
 พັນนี เชยจรรยา. (2534). **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 ชมรมวิจัยและพัฒนานิเทศศาสตร์.
 พุทธทาสภิกขุ. (2537). **หลักธรรมสำหรับนักศึกษา**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาสำนักบันลือธรรม.
 _____. (2539). **ธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือ สร้างคน สร้างชาติ และสร้างโลก**. กรุงเทพฯ :
 แสงธรรม.
 พระธรรมปิฎก (ประยูร ฑุฑุโต). (2540). **เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฑิ)**.
 พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
 _____. (2542). **พุทธธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ :
 นานมีบุ๊คส์.
 สมจิต เกิดปรานค์. (2543). **การนำ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนา
 การเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี**.
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). **เบญจศีล เบญจธรรม (หลักสูตร
 ธรรมศึกษา ชั้นตรี)**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
 สำนักงานทะเบียนประชากรอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. (2554). **ข้อมูลประชาชน
 ทะเบียนราษฎร์ จังหวัดจันทบุรี**. จันทบุรี : สำนักงานฯ.
 ลำลี รักสุทธิ. (2549). **ศีลสุดยอดวินัยของศาสนาพุทธ**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
 เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่ง.

ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือจริยธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5 th ed. New York : Harper Collins.

Krejcie, Robert V. and Morgan, Earyle W. (1970). **Educational and Psychological Measurement**. New York : Macmillan.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระศรีศาสนโมลี (พระมหาวิสุต ปณฺญาทีโป ป.ธ.9) เจ้าคณะอำเภอสอยดาว
เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป้า จังหวัดจันทบุรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรวีชัย เกลิมพงษ์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
จังหวัดจันทบุรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยา ประทุมยศ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
จังหวัดจันทบุรี
4. นายปราโมทย์ สุวรรณ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
จังหวัดจันทบุรี
5. นายกิจจา นวลสุวรรณ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดปทุมธานี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

กราบมนตรีการ พระศรีศาสนโมลี (พระมหาวิสุต ปลูกญาทีโป ป.ธ.๕)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จ.จันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัย
พิจารณาเห็นว่าพระเดชพระคุณ ท่านฯ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี
จึงขอกราบมนตรีการพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษา
สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงกราบมนตรีการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอกราบมนตรีการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อิมไอบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรวีชัย เกลิมพงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำคร่ำเรื้อนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัย
พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อีมเอิบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษยา ประทุมยศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำคร่ำเรื้อนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัย
พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อ๋มเอิบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ปราโมทย์ สุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำคร่ำเรื้อนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัย
พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อีมเอิบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๓-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายกิจจา นวลสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัย
พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อุ่มเอิบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน กำนันตำบลบ่อเวฬุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษา ขอนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลบ่อเวฬุ เพื่อตรวจสอบ เครื่องมือที่นักศึกษาส่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อัมเอิบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๔๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน กำนันตำบลตะเคียนทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๓๕๐ ชุด

เนื่องด้วย พระชัยพัฒน์ โชติโก (แสนทะวงษ์) หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า
ของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พัฒน์พงษ์ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จำเป็นต้อง
นำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง

จึงเรียนมาเพื่อขอพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุณิสา อิมไอบ)

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร. ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือน
ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

1. โสด

2. สมรส

3. หม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่

4. อาชีพ

1. รับจ้างทั่วไป

2. รับราชการ

3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

4. พนักงานบริษัทเอกชน

5. ค้าขาย

6. ธุรกิจส่วนตัว

7. เกษตรกร

8. อื่น ๆ ระบุ .....

5. รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัว.....บาทต่อเดือน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า

คำชี้แจง ท่านได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีลห้าในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โปรดอ่านข้อความ และทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า	ระดับการปฏิบัติ				
	ประจำ (5)	บ่อย (4)	บางครั้ง (3)	นานๆ ครั้ง (2)	ไม่เคย (1)
เว้นจากการฆ่าสัตว์					
1. การไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นให้ผู้อื่นฆ่า					
2. ไม่ฆ่าสัตว์ที่นำมาเป็นอาหาร เช่น ไก่และปลา เป็นต้น					
3. ไม่ฆ่าสัตว์และไม่ชอบทำร้ายสัตว์ทุกชนิด					
4. ไม่อาฆาตมาดร้ายต่อมนุษย์ด้วยกันและสัตว์ทุกชนิด					
5. สงสารเมื่อเห็นสัตว์ออดอยาก					
6. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเท่าที่พอช่วยได้					
เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้					
7. ไม่ถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่อนุญาต					
8. ไม่คิดอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน					
9. ไม่ฉ้อโกงและไม่รับสินบนของผู้อื่น					
10. ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น					
11. ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น					
เว้นจากการประพฤตินอกใจ					
12. ใช้ชีวิตคู่ครองแบบ สามี ภรรยา คนเดียว					
13. ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตน					
14. ละเว้นการให้ของกำนัลแก่ผู้อื่นเพราะเหตุแห่งกามคุณ					
15. มีจิตสำนึกกลัวเดียวเมียเดียว					
16. ใช้ชีวิตคู่ครองด้วยความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน					

การปฏิบัติตามหลักศีลห้า	ระดับการปฏิบัติ				
	ประจำ (5)	บ่อย (4)	บางครั้ง (3)	นานๆ ครั้ง (2)	ไม่เคย (1)
เว้นจากการกล่าวมุสาว่าท กล่าวเท็จ					
17. ละเว้นจากการพูด ข้อความที่เป็นเท็จ ไม่เป็นจริง					
18. ไม่พูดเสียดสีผู้อื่น					
19. ไม่พูดคำหยาบ					
20. ละเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ พูคนินทา ว่าร้ายผู้อื่น					
21. รักษาสิ่งต่อคำที่พูด					
22. เน้นให้คนในครอบครัวพูดแต่คำสุภาพ					
เว้นจากการดื่มน้ำเมา					
23. ละเว้นสิ่งเสพติดให้โทษอื่น ๆ					
24. เลิกดื่มสุราเครื่องดองของเมาตลอดชีวิต					
25. ร่วมรณรงค์โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา					
26. ละเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมาย					
27. ส่งเสริมสนับสนุนไม่ให้มีการดื่มสุรา ในงานบุญของชุมชน					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากบทความ ตอนที่ 2 และ 3 อย่างไรบ้าง

3.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบใจทุกท่าน พระครูพิพิธพัฒนการ (พระอาจารย์ชัยพิพัฒน์)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	พระครูพิพิธพัฒนการ (พระชัยพัฒน์ โชติโก) (แสนทะวงษ์)
วัน เดือน ปีเกิด	12 มีนาคม 2506
สถานที่เกิด	3 หมู่ที่ 5 ตำบลตะเคียนทอง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	
พ.ศ. 2538 – ปัจจุบัน	เจ้าอาวาสวัดท่าอุดม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2551 – ปัจจุบัน	เจ้าคณะตำบลตะเคียนทอง-จันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนปลาย (เทียบเท่า) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2549	อนุปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต อ.ศศ. (พัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2551	ศิลปศาสตรบัณฑิต ศศ.บ. (พัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2555	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี